

PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ ISLANDIĘ, LICHTENSTEIN I NORWEGIĘ Z FUNDUSZY EOG
W RAMACH PROGRAMU AKTYWNI OBYWATELE – FUNDUSZ REGIONALNY

RAPORT

nt. stanu funkcjonowania turystyki na obszarze
POWIATU SŁAWIEŃSKIEGO

Wytyczne do opracowania lokalnej polityki turystycznej

Działając RAZEM osiągamy WIĘCEJ – etap II
KSZTAŁTOWANIE LOKALNEJ POLITYKI W OBSZARZE TURYSTYKI

LIDER

PARTNERZY

FORUM
TURYSTYKI
REGIONÓW

1997-2022

Western Norway
University of
Applied Sciences

SZCZECIŃSKA
ORGANIZACJA
TURYSTYCZNA

Spis treści

Wstęp	2
Rozdział 1. Diagnoza aktualnego stanu turystyki w powiecie sławieńskim	5
1.1 Ogólna charakterystyka potencjału społecznego i gospodarczego powiatu sławieńskiego	5
1.2 Inwentaryzacja potencjału turystycznego powiatu sławieńskiego	8
Rozdział 2. Analiza i uwarunkowania rozwoju turystyki – stan obecny.....	11
2.1 Charakterystyka potencjału turystycznego gmin powiatu sławieńskiego	11
2.2 Formy i rodzaje turystyki występujących na obszarze powiatu sławieńskiego.....	24
Rozdział 3. Turystyka w strategiach rozwoju gmin powiatu sławieńskiego – wybrane kierunki działań i cele strategiczne	27
3.1 Gmina Sławno.....	27
3.2 Gmina Postomino	31
3.3 Gmina Malechowo.....	32
3.4 Gmina Darłowo.....	33
3.5 Powiat sławieński	34
Rozdział 4. Analiza SWOT w zakresie turystyki dla powiatu sławieńskiego	38
Rozdział 5. Analiza problemów i ich przyczyn rozwoju turystyki w powiecie sławieńskim.....	45
Rozdział 6. Działalność Darłowskiej LOT w Dorzeczu Wieprzy, Grabowej i Unieści (DARLOT)	47
Rozdział 7. Wybrane Rekomendacje polityki turystycznej dla powiatu sławieńskiego ..	52
Bibliografia.....	54

Wstęp

Współczesna turystyka wymaga odpowiedniego planowania, organizacji i co najważniejsze skutecznego zarządzania, a także oceny efektów ekonomicznych i społecznych powstałych w wyniku implementacji różnych rozwiązań proturystycznych. Szczególne znaczenie takich działań występuje w przypadku funkcjonowania turystyki na większych obszarach niż pojedyncza gmina (minimum powiat), gdzie wzrasta rola i zapotrzebowanie na współpracę przy tworzeniu wspólnych produktów turystycznych, zagospodarowaniu wspólnych walorów turystycznych oraz przy pozyskiwaniu środków na rozwój.

Polityka turystyczna to wszelkie działania władz różnego szczebla (gmina, powiatów województw, państwa) oraz organizacji (np. stowarzyszeń gmin i powiatów) mające na celu zaspokojenie potrzeb turystycznych własnego społeczeństwa, racjonalne wykorzystanie zasobów pracy i kapitału (w tym środowiska przyrodniczego i kulturowego) w sferze gospodarki turystycznej, kształtowanie optymalnych rozmiarów i struktury ruchu turystycznego oraz stwarzanie warunków do dalszego rozwoju turystyki, z uwzględnieniem jej licznych funkcji oraz związków z innymi sferami życia społecznego i gospodarczego.

Do wybranych celów praktycznych lokalnej polityki turystycznej, ogólnie odpowiedzialnej za rozwój turystyki, gospodarki turystycznej czy też lokalnych produktów turystycznych należy:

- stała obserwacja społeczno-ekonomicznych skutków rozwoju turystyki;
- systematyczna i pełna analiza funkcjonowania lokalnego rynku turystycznego;
- dywersyfikacja lokalnej gospodarki;
- identyfikacja docelowej pojemności turystycznej lokalnej przestrzeni turystycznej;
- łączenie usługodawców w struktury lokalne np. stowarzyszenia, LOT-y;
- selektywna rozbudowa infrastruktury turystycznej;
- dostosowanie budownictwa w miejscowości turystycznej do rodzaju krajobrazu, który jest tradycyjny dla danej miejscowości;
- poszerzenie obszaru wypoczynku wolnego od ruchu samochodowego;
- prowadzenie wspólnego marketingu, a przede wszystkim promocji lokalnej przestrzeni turystycznej;
- uprzywilejowanie miejscowej społeczności w wykorzystaniu efektów rozwoju turystyki;
- informowanie we właściwym czasie miejscowej ludności o zamiarach zagospodarowania turystycznego i możliwości jej współdziałania;
- świadome wspieranie lokalnej odrębności kulturowej;
- podnoszenie świadomości turystycznej wśród społeczeństwa lokalnego;

- podejmowanie działań w zakresie wydłużenia sezonu turystycznego;
- wspieranie turystyki na obszarach wiejskich jako uzupełniające źródło dochodów;
- preferowanie turystyki jako pracodawcy na lokalnym rynku turystycznym¹.

Szczególna rola w rozwoju turystyki na szczeblu regionalnym i lokalnym przypada władzom samorządowym gminnym i powiatowym, które kreując swoją politykę turystyczną na obszarze swojego działania powinny posługiwać się tego typu dokumentem jakim jest polityka turystyczna czy też strategia rozwoju turystyki. Jednak jak zwraca uwagę E. Nawrocka posiadanie samego dokumentu nie gwarantuje realizacji koncepcji zawartej w polityce czy też strategii. Najważniejsze jest wykonywanie zapisów polityki, które jest możliwe pod następującymi warunkami²:

- umiejętne pozyskiwanie środków finansowych,
- niezbędne jest zwiększanie świadomości mieszkańców poprzez edukację i rzetelną informację i angażowanie ich do wspólnych działań,
- ukierunkowanie aktywności gospodarczej i zawodowej mieszkańców na turystykę harmonijnie współistniejącą ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno-kulturowym,
- zachęcanie do kooperacji wszystkich podmiotów współtworzących lokalną gospodarkę turystyczną,
- bieżące badanie potrzeb rynku turystycznego w celu dostosowania ofert,
- traktowanie turystyki jako dziedziny zintegrowanej z pozostałymi sektorami gospodarki.

Doświadczenia z różnych części Polski oraz innych krajów wskazują, że realizacja powyższych postulatów nie jest łatwa i wymaga wielkiego zaangażowania wszystkich zainteresowanych rozwojem turystyki w regionie stron³. Niewątpliwie największą rolę w tym zakresie ma zbudowanie odpowiednich sposobów współuczestniczenia mieszkańców i przedsiębiorców w realizacji zapisów polityki.

Badania gmin wchodzących w skład powiatu sławieńskiego wskazały, że głównym problemem rozwojowym, w szczególności opracowania i zdrożenia wspólnego dokumentu jakim może być Polityka turystyczna dla powiatu sławieńskiego jest wspólna koordynacja

¹ Gaworecki W., 1999. Kurorty w strukturze miejscowości turystycznych. [w:] materiały pokonferencyjne nt Turystyka uzdrowiskowa. Stan i perspektywy. Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Sopocie, Gdańsk, s. 71.

² Nawrocka E. 2004. Rola władz lokalnych w zrównoważonym rozwoju turystyki na przykładzie powiatu jeleniogórskiego. w: Gołembski G. red., Kształtowanie jakości produktu turystycznego regionu z zachowaniem rozwoju zrównoważonego. Instytut Turystyki. Warszawa. s. 17-25; Niezgoda A., 2008. Cele rozwoju zrównoważonego a przewaga konkurencyjna obszaru recepcji turystycznej. w: Gołembski G. red., Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji. Wydawnictwo AE w Poznaniu. s. 19-31.

³ Beaumont N., Dredge D., 2010. Local tourism governance: A comparison of three network approaches. Journal of Sustainable Tourism Vol. 18, No. 1, pp. 7–28; Niezgoda A., 2011. Badanie opinii mieszkańców Poznania dotyczących rozwoju funkcji turystycznej, red. G. Gołembski, Sposoby mierzenia i uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej miasta, Wydawnictwo UE. Poznań; Przybyszewska-Gudelis R. 2001. Strategiczna rola turystyki.... (op. cit.), Zdon-Korzeniowska M., Jak kształtować regionalne produkty turystyczne? Teoria i praktyka. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 2009.

działań w tym zakresie. Dążenie władz powiatu do tego, aby rozwój turystyki stał elementem łączącym działania poszczególnych gmin wchodzących w skład analizowanego powiatu jest niewątpliwie cenną inicjatywą. Samo przedłożenie propozycji i opracowanie dokumentu w postaci wspólnej polityki turystycznej jest działaniem koniecznym, ale niewystarczającym. Dla zapewnienia jej wdrożenia należy podjąć działania zachęcające poszczególne gminy do głębszej współpracy. Prawidłowo opracowana i następnie wdrażana polityka turystyczna powinna być takim narzędziem, który umożliwi połączenie działań poszczególnych gmin w jeden wspólny kierunek rozwoju umożliwiając optymalne wykorzystanie istniejącego potencjału endogenicznego: przyrodniczego i społeczno-ekonomicznego.

Rozdział 1. Diagnoza aktualnego stanu turystyki w powiecie sławieńskim

1.1 Ogólna charakterystyka potencjału społecznego i gospodarczego powiatu sławieńskiego

Powiat Sławieński położony jest w północno-wschodniej części Województwa Zachodniopomorskiego, na Wybrzeżu Słowińskim, Równinie Słupskiej i Równinie Gryfickiej, nad Morzem Bałtyckim. Jego siedzibą jest miasto Sławno, pomimo że największym miastem powiatu jest Darłowo. W skład powiatu wchodzi ponadto gminy wiejskie Sławno, Darłowo, Postomino i Malechowo. Powierzchnia powiatu wynosi 1 043,26 km², liczba mieszkańców – 57 321 osób.

Darłowo⁴ liczy 14 442 mieszkańców i 19,93 km². To nadbałtyckie miasto w Województwie Zachodniopomorskim, leżące na skraju Pobrzeża Słowińskiego w dolinie rzeki Wieprza i rzeki Grabowa. **Sławno** liczy 13 322 mieszkańców, położone jest nad rzeką Wieprzą, ok. 20 km od wybrzeża Bałtyku.

Wyjątkowo długi odcinek czystego wybrzeża Bałtyku, wspaniały mikroklimat i miejscami prawdziwie dziewicza przyroda z zachwycającym krajobrazem - wszystko to sprawia, że Powiat Sławieński to jedno z najatrakcyjniejszych terenów w Polsce. Dwie duże miejscowości wypoczynkowe: Darłowo i Jarosławiec oraz powstałe niedawno Uzdrowisko w Dąbkach, dzięki bogatej i różnorodnej ofercie stwarzają gościom wyjątkowe warunki do aktywnego wypoczynku, relaksu i regeneracji. Również amatorzy podziwiania wspaniałych zabytków i zgłębiania tajemnic historii znajdą tu bardzo atrakcyjne miejsca. Liczne szlaki turystyczne umożliwiają sprawne dotarcie w najbardziej malownicze zakątki powiatu.

Powiatowe i gminne instytucje, odpowiedzialne za rozwój turystyki

➤ Starostwo Powiatowe w Sławnie

ul. Sempołowskiej 2a, 76-100 Sławno

tel. (59) 810 49 04, fax. (59) 810 49 04 wew. 413

email: starosta@powiatslawno.pl, www.powiatslawno.pl

• Wydział Rozwoju i Promocji Powiatu

Do podstawowych zadań wydziału należy m.in.:

- 2) promowanie potencjału gospodarczego, kulturalnego i **turystycznego** gmin powiatu w kraju i za granicą,
- 3) współpraca z podmiotami, organizacjami i stowarzyszeniami prowadzącymi działalność w **zakresie usług turystycznych**,

⁴ Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Darłowo - <http://ug.darlowo.ibip.pl/public> (dostęp: 15.05.2022 r.)

- 4) dokonywanie analiz rynku i opracowań zbiorczych dotyczących podmiotów, organizacji i stowarzyszeń prowadzących działalność w **zakresie usług turystycznych**,
- 5) nadzór nad działalnością **Powiatowego Punku Informacji Turystycznej**,
- 6) przygotowywanie organizacyjne i obsługa imprez wystawienniczych i targów,

➤ **Urząd Miejski w Darłowie**

Plac Tadeusza Kościuszki 9, 76-150 Darłowo

tel. (94) 314 22 23 do 26, fax. (94) 314 23 33

email: poczta@darlowo.pl, www.darlowo.pl

- **Referat Promocji i Współpracy Zagranicznej** wykonuje w szczególności zadania w zakresie:

- 1) budowania spójnego wizerunku Miasta;
- 2) promocji gospodarczej, kulturalnej i **turystycznej** Miasta;
- 7) koordynowania działalności instytucji kultury i jednostek organizacyjnych Miasta, realizujących zadania związane z promocją Miasta.

➤ **Darłowski Ośrodek Kultury**

ul. Morska 56, 76-150 Darłowo

tel./fax. (94) 314 26 29

email: d_o_k@wp.pl

Przedmiotem działania DOK jest realizacja zadań własnych gminy – miasta Darłowo w zakresie kultury, a w szczególności: organizowanie różnorodnych form działalności kulturalnej: spektakli, koncertów, festiwali, imprez artystycznych, rozrywkowych, rekreacyjnych itp. Darłowski Ośrodek Kultury współpracuje z promocją miasta Darłowa, Ośrodkiem Sportu i Rekreacji w Darłowie.

➤ **Ośrodek Sportu i Rekreacji w Darłowie**

ul. Sportowa 1, 76-150 Darłowo

tel. (94) 314 30 45, (94) 314 29 02

Zakres działania OSiR – Darłowo:

- administrowanie obiektami, urządzeniami sportowymi, rekreacyjnymi, boiskami,
- administrowanie plażami morskimi i organizowanie kąpielisk strzeżonych w sezonie letnim,
- organizowanie imprez sportowych, rekreacyjnych oraz **turystycznych**,

- prowadzenie działalności gospodarczej w szczególności: usług transportowych, wypożyczania sprzętu sportowego i turystycznego, wynajmowanie bazy sportowej innym zainteresowanym podmiotom.

➤ **Punkt Informacji Turystycznej**

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Dąbkach

ul. Dąbkowicka 7, 76-156 Dąbki

tel. (94) 314 80 64, fax. (94) 314 80 64

email: gzup@post.pl, www.gzup.pl

Na rysunku 1. Zaprezentowano mapę prezentującą obszar i zasięg oddziaływania powiatu sławieńskiego.

Rys. 1 Obszar powiatu sławieńskiego

Źródło: www.powiatslawno.pl (dostęp: 15.06.2022 r.)

1.2 Inwentaryzacja potencjału turystycznego powiatu sławieńskiego

Powiat Sławieński

Gminy: Darłowo (miejska), Darłowo (wiejska), Malechowo, Postomino, Sławno (miejska), Sławno (wiejska)

Tabela 1. Zasoby kulturowe, kulturowo-historyczne, przyrodnicze, przyrodniczo-kulturowe, infrastrukturalne i baza turystyczna zlokalizowane na terenie powiatu sławieńskiego

ZASOBY KULTUROWE I KULTUROWO-HISTORYCZNE		
obiekty zabytkowe	muzea, galerie, wystawy	pomniki, cmentarze, miejsca pamięci
1. Duże założenia sakralne, świątynie ceglane, klasztory (2) - Darłowo (1) - Malechowo (0) - Postomino (0) - Sławno (1) 2. Kamienne kościoły średniowieczne oraz ryglowe świątynie XVII-XIX w. (7) - Darłowo (3) - Malechowo (2) - Postomino (1) - Sławno (1) 3. Inne, zabytkowe obiekty sakralne (17) - Darłowo (5) - Malechowo (3) - Postomino (4) - Sławno (5) 4. Zamki, pałace i założenia parkowe lub parkowo-palacowe (16) - Darłowo (3) - Malechowo (5) - Postomino (3) - Sławno (5) 5. Zabytkowe fortyfikacje miejskie (mury, baszty, wieże, bramy) (5) - Darłowo (2) - Malechowo (0)	1. Muzea i izby pamięci (36) - Darłowo (3) - Malechowo (1) - Postomino (2) - Sławno (1) 2. Galerie i/lub wystawy w tym plenerowe (50) - Darłowo (1) - Malechowo (0) - Postomino (0) - Sławno (1)	1. Pomniki, tablice pamiątkowe (71) - Darłowo (3) - Malechowo (0) - Postomino (2) - Sławno (1) 2. Cmentarze zabytkowe, nekropolie, miejsca pochówku znaczących osób (51) - Darłowo (2) - Malechowo (0) - Postomino (0) - Sławno (1)

- Postomino (0) - Sławno (3) 6. Zabytkowe kamienice, ratusze, założenia miejskie i magazyny, itp. (8) - Darłowo (5) - Malechowo (0) - Postomino (0) - Sławno (3) 7. Zabytki techniki, przemysłu i komunikacji (9) - Darłowo (3) - Malechowo (2) - Postomino (2) - Sławno (2) 8. Zabytki militarne (5) - Darłowo (3) - Malechowo (1) - Postomino (1) - Sławno (0) 9. Zabytki archeologiczne (20) - Darłowo (5) - Malechowo (6) - Postomino (3) - Sławno (6)		
szlaki kulturowe i tematyczne (realne i wirtualne), w tym międzynarodowe	produkty tradycyjne, winiarstwo i lokalne browarnictwo (w tym lokale serwujące produkty regionalne)	
- Darłowo (4) - Malechowo (0) - Postomino (2) - Sławno (3)	- Darłowo (3) - Malechowo (1) - Postomino (1) - Sławno (2)	
ZASOBY PRZYRODNICZE I PRZYRODNICZO-KULTUROWE		
Obszary chronione (parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты przyrody)	Pomniki przyrody	Obszary Natura2000
- Darłowo (0) - Malechowo (0) - Postomino (0) - Sławno (2)	- Darłowo (11) - Malechowo (26) - Postomino (3) - Sławno (64)	- Darłowo (6) - Malechowo (2) - Postomino (5) - Sławno (4)
jeziora kąpieliskowe i inne	rzeki z kąpieliskami	interesujące formy

wykorzystywane akweny		krajobrazu
- Darłowo (3) - Malechowo (0) - Postomino (2) - Sławno (0)	- Darłowo (1) - Malechowo (0) - Postomino (0) - Sławno (0)	- Darłowo (1) - Malechowo (0) - Postomino (1) - Sławno (2)
ZASOBY INFRASTRUKTURALNE I BAZA TURYSTYCZNA		
baza noclegowa	baza gastronomiczna	kąpieliska z plażą
- Darłowo (>100) - Malechowo (12) - Postomino (68) - Sławno (28)	- Darłowo (>150) - Malechowo (12) - Postomino (75) - Sławno (32)	- Darłowo (4) - Malechowo (0) - Postomino (3) - Sławno (0)
infrastruktura żeglarska, mariny	znakowane szlaki turystyczne (piesze, rowerowe, kajakowe itp.)	promenady, strefy rekreacyjno-wypoczynkowe
- Darłowo (1) - Malechowo (0) - Postomino (1) - Sławno (0)	- Darłowo (6) - Malechowo (3) - Postomino (5) - Sławno (3)	- Darłowo (3) - Malechowo (1) - Postomino (2) - Sławno (1)

Źródło: T. Duda

Rozdział 2. Analiza i uwarunkowania rozwoju turystyki – stan obecny

2.1 Charakterystyka potencjału turystycznego gmin powiatu sławieńskiego

Gmina Sławno

Gmina Sławno leży na Pomorzu Środkowym, we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie sławieńskim. Sąsiaduje z gminami woj. zachodniopomorskiego (od północy – gmina Postomino, od północno-zachodu – gmina Darłowo, a od południowego zachodu – gmina Malechowo) oraz pomorskiego, wchodzącymi w skład powiatu słupskiego (od południowego wschodu – gmina i miasto Kępice oraz gmina Kobylnica). Miasto Sławno leżące w centrum gminy wiejskiej Sławno jest ośrodkiem, w którym swą siedzibę ma Urząd Gminy.

Gmina Sławno zajmuje obszar 28.439 ha, wewnątrz którego położone jest miasto Sławno. Przez obszar gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne i tranzytowe o znaczeniu krajowym jak i międzynarodowym: linia kolejowa Szczecin – Gdańsk oraz droga krajowa nr 6.

Specyficzne położenie sprawia, że gmina Sławno jest rejonem bezpośredniegociążenia ok. 14 tys. ośrodka miejskiego. Gmina Sławno ma charakter głównie rolniczy i ponad połowę jej obszaru stanowią użytki rolne, z drugiej strony to zielone płuca Polski, gdyż prawie 41,5% jej powierzchni to tereny leśne. Dominują tu lasy sosnowe, bukowe, świerkowe oraz mieszane z sosną, brzozą, świerkiem, bukiem, dębem i olszą.

Rolnictwu i gospodarce leśnej towarzyszy rozwój drobnego przetwórstwa i usług: rzemieślniczych, turystycznych oraz handlu. Tereny gminy są niezwykle atrakcyjne przyrodniczo. Zróżnicowany krajobraz świadczy o polodowcowym oraz rzeczonym charakterze terenu. Dzięki dużej powierzchni lasów powietrze jest tu wyjątkowo czyste. Polodowcowy krajobraz jest najatrakcyjniejszy w jej południowej części. Równinę Sławieńską przecina kilka szerokich i podmokłych dolin m.in.: Wieprzy, Grabowej, Moszczeniczki, Reknicy. Ze względu na niewielką odległość od Bałtyku w części północnej gminy Sławno odczuwalny jest wpływ klimatu morskiego, zaś w jej południowej części dominuje klimat kontynentalny. Główną rzeką przepływającą przez teren gminy jest Wieprza. Na południowozachodnim skraju gminy, na krótkim odcinku pojawia się też Grabowa. Najważniejszymi dopływami prawobrzeżnymi, uchodzącymi do Wieprzy na terenie gminy są: Ściegnica, i Wrześniczka, a lewobrzeżnymi: Reknica i Moszczenica.

Rzeka Wieprza to jedna z piękniejszych rzek Pomorza uchodząca do Bałtyku w Darłowie, która bierze swój początek z jeziora Kołoleż koło Głódowa w gm. Miastko. Licząca 140,3 km długości rzeka przepływa przez teren gminy Sławno. Przecina tu liczne kompleksy leśne, a jej górny odcinek do Pomiłowa zaliczany jest do najurokliwszych. Stanowi urozmaicony i niezwykle malowniczy szlak kajakowy dzięki licznym meandrom i zakolom. W Wieprzy występują tarliska szlachetnych ryb: łososia, strzebli i lipienia, a dzięki wstępującym tu leszczom, trociom, pstrągom czy sandaczom jest rajem dla wędkarzy. Część doliny rzeki Wieprzy oraz duża część jej zlewni objęta jest systemem Natura 2000. „Dolina Wieprzy i Studnicy” charakteryzuje się małymi przekształceniami antropogenicznymi i dużymi połaciami mokradeł oraz torfowisk a także dużą lesistością.. Ze znanych gatunków zwierząt możemy tu spotkać wydrę, kunę leśną czy tchórza. Największym zbiornikiem wodnym na terenie gminy jest Jezioro Łętowskie (402,5 ha pow. i do 19 m głębokości) położone terenie 7-hektarowego obszaru chronionego krajobrazu „Jezioro Łętowskie oraz okolice Kępic”. Trudno dostępne brzegi jeziora otoczone terenami bagiennymi i podmokłymi łąkami stanowią wspaniałe tereny lęgowe ptactwa m.in. dla bielików, rybołówów, perkozów, błotniaków i innych. Wody jeziora bogate w ryby sprzyjają uprawianiu wędkarstwa, zaś rozbudowywana baza rekreacyjno-turystyczna zyskuje coraz większą rzeszę miłośników. Okolice jeziora to teren w 76 % jest zalesiony i można w nim znaleźć fragmenty lasu ze starodrzewem. Są tu również eratyki, czyli głązy polodowcowe. Rezerwat przyrody „Janiewickie Bagno” to torfowiskowy obszar o powierzchni około 160 ha, na którym występują m.in.: reliktowe stanowiska maliny moroszki, kopułowate torfowiska wysokie, stanowiska wełnianki pochwowej czy sosny karłowej. Drzewostan tworzy głównie sosna (95%) a wśród gatunków rzadkich i chronionych można spotkać tu widłaki, storczyki czy rosiczki. Rezerwat „Sławieńskie dęby” to zachowana w stanie naturalnym fitocenoza nizinnej subatlantyckiego lasu dębowo-grabowego, zwana grądem pomorskim. Rezerwat stanowi fragment większego kompleksu leśnego z 200-letnim drzewostanem, bogatym runem z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin (wawrzynek wilczełyko, storczyki).

Centrum Promocji Rzeki Wieprzy w Pomiłowie - Otwarte w 2012 r. Centrum Promocji Rzeki Wieprzy w Pomiłowie to szachulcowy budynek, który pełni rolę obiektu edukacji ekologicznej i kulturalnego centrum wsi. Jest również mini muzeum eksponującym zasoby flory i fauny rzeki Wieprzy oraz jej okolic. Walory zaprezentowano na specjalnie przygotowanych tablicach edukacyjnych umiejscowionych zarówno w Centrum jak i w jego pobliżu. Dzięki temu można poznać m.in.: bieg rzeki Wieprzy – od jej źródła aż do ujścia oraz tereny przyległe. Tablice zawierają również najważniejsze informacje przyrodniczo-krajoznawcze i promują sieć Natura 2000. Wiedzę z zakresu edukacji przyrodniczej można

czerpać z wyświetlanych tu filmów przyrodniczych oraz organizowanych zajęć, szkoleń i wykładów. Turyści mogą zaopatrzyć się tu również w mapy i foldery prezentujące gminę Sławno i okolice. Nieopodal zlokalizowana jest również mała elektrownia wodna, składająca się z jazu – budowli piętrzącej, sztucznego kanału młyńskiego, stopni wodnych z przepławkami i budynku elektrowni, produkującej ok. 150 KW ekologicznej energii elektrycznej. Z kolei przepławki umożliwiają migrację ryb i organizmów wodnych do dopływów rzeki Wieprzy – Ściegnicy, Bystrzenicy, Reknicy i innych mniejszych cieków. Dzięki zainstalowanym kamerom można monitorować ilość i płeć przepływających ryb, ich długość i rodzaj oraz częstotliwość przepływania. Jest to wspaniałe miejsce edukacji ekologicznej. Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej „Zielona Szkoła pod Bocianim Gniazdem” w Ugaciu – Od 2004 r. przy Nadleśnictwie Sławno działa Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej „Zielona Szkoła pod Bocianim Gniazdem” w Ugaciu. Jest to obiekt edukacji ekologicznej zawierający również zbiory muzealne, dotyczące w szczególności fauny i flory leśnej. Składają się na niego: leśna ścieżka edukacyjna z wieloma stanowiskami tematycznymi - przystankami, zabytkowa leśniczówka – „Leśna Chata”, w której utworzono izbę edukacyjno-muzealną oraz część rekreacyjną z wiatą i miejscem na ognisko. W „Leśnej Chacie” utworzono wystawę przyrodniczą z naturalnymi eksponatami, wystawę pamiątek, narzędzi, przyborów, zdjęć dotyczących leśnictwa, łowiectwa. Ważną część stanowi pracownia przyrodnicza, wyposażona w zbiory owadów, owoców, zielniki, tablice edukacyjne, pomoce naukowe – sprzęt do prezentacji multimedialnych, mikroskop stereoskopowy, przyrządy do obserwacji terenowych, klucze, atlasy, itp. Leśnicy prowadzą tu zajęcia z zakresu edukacji leśnej, w szczególności dla zorganizowanych grup dzieci i młodzieży, organizują plenery i konkursy. Boleszewo – Kościół filialny p.w. Najświętszego Serca Jezusowego zlokalizowany jest w centralnej części wsi. Jest to obiekt kilkunastokondygnacyjny – pierwszy budynek został wzniesiony przypuszczalnie na przełomie XIV/XV w. wraz z wieżą z cegły i kamienia, która pochodzi z około 1500 r. Na jego miejscu posadowiono nową świątynię ryglową, która przetrwała do 1915 r. Na jej obrysie wzniesiono murowany kościół, w którym znajduje się renesansowa ambona oraz grupa „Ukrzyżowania”. Perełkę stanowi jednak płaskorzeźba dłuta Wilhelma Grossa, niemieckiego artysty, urodzonego w Sławnie. Na zabytkowym cmentarzu przykościelnym zachowany tylko jeden nagrobek z 1908 r. i 3 dęby, będące pomnikami przyrody. Janiewice – dwór z II połowy XIX wieku, który w latach 1932-77 pełnił funkcję szkoły, obecnie jest własnością prywatną i park dworski o powierzchni ok. 3,5 ha. Kwasowo – Kościół filialny p.w. Niepokalanego Serca NMP i cmentarz przykościelny. Kościół wzniesiony został w latach 1732-33 na miejscu spalonej, drewnianej świątyni z XIV w. Jest to murowany, wieżowy budynek, którego najcenniejszym elementem

jest dekoracja malarska beczkowatego pseudosklepienia nawy, na której przedstawiono w malarskiej ramie scenę Narodzenia Chrystusa (Adoracja Dzieciątka Jezus przez Anioły). Najwyższe walory zabytkowo-kulturowe zachowała zabudowa rezydencyjno-parkowa – parterowy pałac z dwiema oficynami, powstały w I poł. XIX wieku na miejscu XVII-wiecznego budynku oraz park z początku XIX. Noskowo – pozostałości zespołu folwarczno-rezydencyjno-parkowego – pałac, który powstał pod koniec XIX w. otoczony jest zabytkowym, harmonijnie skomponowanym, naturalistycznym parkiem z połowy XIX w. Do parku prowadzi droga, przy której rosną potężne dęby o obwodzie pni 480 i 450 cm. Radosław – tradycyjna zabudowa ryglowa stanowi wspaniałe tło dla neoromańskiego kościoła filialnego p.w. Matki Bożej Szkaplerznej, wybudowanego w XIX w. Rzyszczewo – kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny, wybudowany z cegły i kamienia pochodzi prawdopodobnie z XIII wieku. Nad dwuspadowym dachem góruje czworoboczna wieża i iglica. Zabytkowy wystrój świątyni stanowi dolny fragment renesansowego ołtarza z poł. XVI w. z płaskorzeźbami – „Ukrzyżowanie”, „Chrystus przed Herodem” i „Modlitwa Pana Jezusa w Ogrójcu”. Do kościoła przylega cmentarz, na którym dawny pomnik ku czci żołnierzy poległych w I wojnie światowej obecnie zwieńczony figurą Matki Bożej Niepokalanego Poczęcia. Po zespole dworsko-parkowym pozostał jedynie park pałacowy - krajobrazowy, założony ok. połowy XIX w. z wykorzystaniem naturalnych warunków topograficznych i rodzimego drzewostanu. Pałac wyburzony został w 1977 r. Sławsko – parafialny kościół p.w. św. Piotra i Pawła zlokalizowany jest na znacznym wzniesieniu. To XV-wieczna, ceglana, trzynawowa budowla z czteroboczną wieżą z zegarem i kruchtą, otoczona cmentarzem przykościelnym. Świątynia z ostrosłupowymi oknami i dwuspadowym dachem posiada wewnątrz ze sklepieniami gwiaździstymi w nawie głównej i krzyżowo-żebrowymi w nawach bocznych. Podczas remontu w roku 1966 odkryto gotyckie malowidła na sklepieniu, z dominującym motywem pięcioramiennych gwiazd i roślinnych wici. W roku 1992 podczas kolejnych modernizacji odkryto kolejne elementy zabytkowego wnętrza – ceglana posadzkę, która widoczna jest w części świątyni jako odkrywka. Gotycki wystrój dopełnia portal oraz kamienna chrzcielnica w kruchcie wykuta w głazie narzutowym. We wsi zachowała się tradycyjna, ryglowa zabudowa zagrodowa z XVIII-XIX w. będąca wizytówką „Krainy w kratę”. Na wschód od wsi, przy drodze do Wrześnicy znajduje się młyn na Wieprzy z całościowo zachowaną zagrodą młyńską z II połowy XIX w. Stary Kraków – jedna z najcenniejszych wsi regionu ze względu na zabudowę. Materiały źródłowe wymieniają kościół wzniesiony przez Joannitów w Starym Krakowie już na początku XIII w. W 1930 r. przeszedł generalny remont, a w dniu 11 listopada 1946 r. kościół ewangelicki po 400 latach użytkowania przekazał świątynię kościołowi katolickiemu. W 1958 r. po pożarze

kościół p.w. Matki Bożej Częstochowskiej został odbudowany. Formalnie jest to obiekt gotycki, wieżowy, jednonawowy. Obok świątyni znajduje się dawny cmentarz przykościelny z pomnikiem ofiar I wojny światowej i cennym starodrzewem. Była gospoda i punkt pocztowy – obecnie budynek mieszkalny, ryglowy, wzniesiony ok. poł. XIX w. oraz zachowany budynek mieszkalny z częścią młyńską w zabytkowej zagrodzie to najcenniejsze z ocalałych budowli „Krainy w Kratę”.

Tychowo – rodzinna miejscowość von Kleistow, którzy tworzyli majątki, zakłady przemysłowe oraz okazałe siedziby. Na nieznacznym wyniesieniu terenu, na planie prostokąta z trójbocznie zakończonym prezbiterium i czworoboczną wieżą posadowiony jest filialny kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Polski. Według niektórych źródeł został wzniesiony z kamienia w latach 1282-1284 przez joannitów, a następnie znacznie przebudowany. Wg innych źródeł obiekt datowany jest na XIV w., przebudowany w 2 poł. XIX w., wewnątrz którego znajduje się ołtarz i ambona. Na uwagę zasługuje też cmentarz przykościelny z zabytkowym drzewostanem. We wsi spotkać można też niewielkie zagrody 3-budynkowe, z obiektami zarówno mieszkalnymi jak i gospodarczymi, murowanymi z cegły ceramicznej, wzniesionymi na przełomie XIX/XX w. Park dworski – krajobrazowy założony został w XVIII w. i rozciąga się na powierzchni ok. 28 ha. Posiada częściowo zachowany cenny starodrzew. Zachował się także dawny system wodny ze stawami i kanałami. Wrześnica – XIX-wieczny, neogotycki kościół filialny p.w. Matki Bożej Pocieszenia z wyodrębnionym prezbiterium i murowaną wieżą od strony zachodniej. Posadowiony został przypuszczalnie na miejscu starszej świątyni. Z poprzedniego kościoła ocalało kilka przedmiotów liturgicznych (m.in. mosiężne świeczniki ołtarzowe) i figury drewniane. Żukowo – kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego – salowy, z zamkniętym trójbocznie prezbiterium i dwukondygnacyjną, czworoboczną wieżą wzniesiony został przypuszczalnie w XV w. i przebudowany w XVIII w. Jest to świątynia wybudowana z cegły i polnego kamienia – tynkowana, wieżowa z częściowo zachowanym historycznym wyposażeniem, m.in.: w ołtarzu głównym dwa obrazy z końca XII w., ambona z rzeźbami 4 ewangelistów i alegoriami trzech cnót z 1700 r., a także barokowy ołtarz także 1700 r. – w większości to prezenty od rodziny Podewils z Krągu. Oprócz tego w kościele znajdują się olejne obrazy na deskach, rzeźba „Ukrzyżowanie”, lichtarze cynowe z 1672 r., dzwon z 1599 r. oraz ludowy krucyfiks z XVIII w. Zabytkowy jest też cmentarz przykościelny z zachowanymi nagrobkami. Zachowana jest też kaplica, murowana, wzniesiona w latach 30-tych XX w. Park dworski – leśny zlokalizowany ok. 1 km na pld.-zach. od wsi w dolinie cieku wodnego, powstał przypuszczalnie w XVIII w. Szlak „Skarby Ziemi Sławieńskiej” – szlak turystyczny (rowerowy, pieszy) przebiegający przez miejsca i miejscowości gminy Sławno oznaczone

specjalnie przygotowanymi tablicami tematycznymi. Przebiega przez miejscowości: Boleszewo, Janiewice, Kwasowo, Noskowo, Pomiłowo, Rzyszczewo, Sławsko, Stary Kraków, Tychowo, Wrześnica, Żukowo. Fragment Pomorskiej Drogi św. Jakuba na odcinku Sławsko-Sławno, Sławno-Boleszewo i Sławno-Kwasowo. W roku 2014 przystosowanych zostało około 8 km dróg polnych i duktów leśnych zlokalizowanych na terenie Gminy Sławno do pełnienia funkcji ścieżki rowerowej. Zaadaptowane będzie również nieczynne torowisko kolejowe z Pomiłowa do Korzybia. W efekcie powstanie ponad 20-kilometrowy szlak rowerowy biegnący przez znaczną część gminy Sławno. Wybudowane zostaną dukty jezdne z kruszywa i żwiru, które przebiegną od Starego Krakowa przez Radosław do Sławska i stamtąd do Sławna – 2-ma nitkami szlaku. Pierwsza nitka szlaku będzie wiodła bezpośrednio ze Sławska do Sławna, natomiast druga - przez Wrześnicę i Warszkowo do Sławna. Stamtąd do Pomiłowa i dalej przez Gwiazdowo, Żukowo, Janiewice aż do Łętowa. Zamontowane zostaną również duże tablice informacyjne i małe tabliczki. Ponadto powstanie wiata postojowa, stojak na rowery, ławy i stoły drewniane. Przygotowany zostanie również folder informacyjny z atrakcjami czekającymi na cyklistów przemierzających rowerami gminę Sławno. Na terenie wielu miejscowości gminy Sławno tj. Żukowo, Tychowo, Noskowo, Stary Kraków itp. występują zabytkowe aleje i szpalery drzew. M.in. w Kwasowie znajduje się najstarsza w Polsce aleja lipowa, zwana Aleją Pańską, której wiek szacuje się na 240-290 lat, a obwód pnia największej z nich to 630 cm. Z kolei Aleja Bismarcka to aleja lipowa w Janiewicach zaczynająca się przy kapliczce i prowadząca w kierunku Warcina. Według legendy została posadzona przez samego Otto von Bismarcka, Kanclerza Rzeszy. Aleję tworzą stare lipy wąskolistne i kilkanaście klonów. Niektóre z lip mają nawet 4,7 m obwodu. Wiele jest też alei śródpolnych i nasadzeń szpalerowych w zabytkowych parkach. Wszystkie drzewa stanowią cenny, zabytkowy starodrzew.

W Noskowie urodził się Heinrich Eugen von Zitzewitz (1925 - 1998) – malarz, grafik, pisarz i rzeźbiarz, autor m.in. części wystroju kościoła w Sycewicach. Pomiłowo położone przy nieistniejącej już linii kolejowej. W 1897 r. powstała linia kolei wąskotorowej, a w 1934 r. znormalizowano szerokość torów. Po zakończeniu II wojny światowej przez krótki czas miejscowość nosiła nazwę Marianowo. Od 2012 r. funkcjonuje tu Centrum Promocji Rzeki Wieprzy.

Święcowie, Swacowie to pomorski ród możnowładczy, który w latach 1257 – 1347 władał Pomorzem i pochodził ze Sławska. Nazwa rodu pochodzi od imienia Świecy, podkomorzego sławieńskiego, który połączył w swych rękach godność wojewody gdańskiego i słupskiego. To tu, jego potomkowie podpisują akt lokacyjny Sławna, pozwalający na

założenie, trzy kilometry na południe, na prawie lubeckim nowego miasta zwanego wówczas „Nowym Sławnem” – obecnie Sławno.

Sławsko (Alt Schlawe) – kolebka „władzy” na terenie powiatu sławieńskiego, pierwsza stolica Księstwa Sławieńskiego. Sama wieś powstała obok miejsca wybudowania zamku należącego do księcia Racibora, na wzgórzu, na lewym brzegu Wieprzy. Zamek ów wymieniany po raz pierwszy w źródłach w 1186 r. jako siedziba potomka księcia Racibora – Warcisława. Od początku XIII wieku oprócz zamku, funkcjonował tu dom zakonny Joannitów. W 1402 r. Zamek został zniszczony przez mieszczan sławieńskich, zmieniono także nazwę osady. Pozostałości po murach, umocnieniach i fosach przetrwały do XIX w. Tokary to jedna z „najmłodszych” miejscowości. Zgodnie z ustawą o osadnictwie z 1919 r. około 10 rodzin wysiedlonych z Prus zachodnich otrzymało możliwość osiedlenia się na terenach karczowisk lasów państwowych rewiru leśnego Stary Kraków. Nazwa niemiecka tej miejscowości oznacza dosłownie „niemieckie karczowisko”. Na początku osadnicy żyli w trudnych warunkach wykorzystując jako materiał budowlany np. podkłady kolejowe; później pobudowali murowane domy i drewniane (szkieletowe i odeskowane) stodoły. Grodzisko we Wrześnicy powstało w końcu IX wieku, na prawym brzegu, w zakolu Wieprzy - między dzisiejszymi wsiami Wrześnica, Sławsko i Staniewice. Było jednym z głównych centrów osadniczych na terenie ziemi sławieńskiej. W jego zasięgu znajdowało się kilka osad otwartych oraz cmentarzysk kurhanowych, w których grzebano zmarłych. Podczas prac archeologicznych znaleziono tu unikatowy skarb: zespół odważników beczułkowatych używanych przez kupców podczas podróży handlowych. Cykliczne imprezy: Bieg im. Asi Kenig w Sławsku – kwiecień, Biało-Czerwony Rajd Rowerowy – maj, Przegląd Zespołów Ludowych w Warszkwie – czerwiec, Łętowskie Wianki – czerwiec, Dożynki Gminne – wrzesień, Bieg Wokół Jeziora Łętowskiego – wrzesień.

Stowarzyszenie Turystyki Rowerowej i Pieszej „Na szlaku”

1. Propagowanie turystyki rowerowej i pieszej, popularyzacja zdrowego trybu życia i aktywnego spędzania czasu wolnego, propagowanie walorów turystycznych i krajoznawczych ziemi sławieńskiej.
2. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury rowerowej i pieszej, tworzenie płaszczyzny wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy osobami i instytucjami zainteresowanymi, organizowanie zajęć turystyki rowerowej, pieszej i imprez masowych dla społeczności lokalnej w celu wszechstronnego rozwoju sprawności fizycznej, upowszechnienie idei ochrony środowiska i poszanowania otaczającej nas przyrody.

Gmina Postomino

Nadmorska Gmina Postomino położona jest na środkowym wybrzeżu, w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, między Ustką, Sławinem a Darłowem. Gmina obejmuje swym zasięgiem 34 miejscowości, w tym 28 sołectw. Zajmuje powierzchnię 22686 ha. **Poza rolnictwem główną dziedziną aktywności gospodarczej jest obsługa ruchu turystycznego, skoncentrowanego głównie w miejscowościach nadmorskich takich jak: Jarosławiec, Jezierzany, Łącko, Nacmierz czy Rusinowo.** Gmin Postomino ze względu na bogate walory naturalne, mikroklimat i dostęp do Morza Bałtyckiego jest jednym ze znaczących obszarów turystycznych Polskiego Wybrzeża. Dzięki czystemu środowisku zaliczana jest do „Zielonych Płuc Polski”. Nadmorski pejzaż Jarosławca, którego plaże zakończone są brzegami klifowymi dochodzącymi miejscami aż do ponad 30 m wysokości, decyduje o atrakcyjności gminy zarówno dla turystyki wypoczynkowej, jak i krajoznawczej. Teren nadmorski gminy tworzą wydmy porośnięte lasami sosnowymi i mieszanymi z licznymi stanowiskami sosny czarnej. Tereny leśne zajmują 21,1% powierzchni gminy.

Gmina Postomino jest doskonałym miejscem dla osób aktywnych i wrażliwych na piękno przyrody, dla miłośników turystyki rowerowej i pieszej, dla ludzi ceniących sobie urodę krajobrazów oraz nieskazitelną naturę. Urokliwe zakątki gminy Postomino można podziwiać w trakcie długich spacerów – szlakami pieszymi, podczas przejażdżek rowerowych – szlakami rowerowymi, jak również w trakcie spływów po rzece Wieprza – urozmaiconym oraz niezwykle malowniczym szlakiem kajakowym, na którym to do Państwa dyspozycji mieszczą się nowo wybudowane przystanie oraz tereny rekreacyjne zlokalizowane przy rzece w miejscowościach Pieńkówko oraz Staniewice. Rzeką Wieprza przepływa przez południową część gminy, to jedna z piękniejszych rzek polskiego Wybrzeża, prawdziwa ostoja ciszy dająca możliwość bezpośredniego kontaktu z naturą.

Wody powierzchniowe Gminy Postomino to także barwnie położone jeziora, w których można zaznać relaksu pływając rowerem wodnym, kajakiem, żaglówką czy też w pław. Akweny te są również niezastąpione dla miłośników wędkarstwa. W północnej części gminy nieopodal morza znajduje się największe w gminie Jezioro Wicko. To dawna zatoka morska, oddzielona od Bałtyku piaszczystymi mierzejami. Wicko jest jeziorem płytkim, o mulistym dnie, stanowi naturalne siedlisko lęgowe dzikiego ptactwa (m.in. łabędzi, mew, kaczek, gęgaw). Na jeziorze tym co roku odbywają się Mistrzostwa Polski Regat Żaglowych Sterowanych Radiem. Na terenie Gminy Postomino znajdują się również dwa mniejsze jeziora: Pieńkowo i Marszewo. Pieńkowo to łowisko o powierzchni 9 ha o dość

charakterystycznym elipsowym kształcie. Jezioro jest bardzo płytkie, znajduje się w parku czego następstwem jest bardzo muliste dno. Marszewo to malowniczy polodowcowy akwen o maksymalnej głębokości 24 m, z czystą wodą, piaszczystą plażą i pomostem. Zlewnia jeziora i zbiornik wykazują wysoki potencjał przyrodniczy.

O wyjątkowości Gminy Postomino pod względem walorów przyrodniczych świadczy fakt, że ponad 30% powierzchni gminy znajduje się w granicach obszaru chronionego krajobrazu oraz obszaru Natura 2000.

Każda miejscowość ma swoje historyczne i urokliwe zakątki, które warto zobaczyć. Na terenie gminy zachowało się wiele zabytków, przetrwało również regionalne budownictwo szachulcowe z drewnianych belek wypełnionych gliną w większości pochodzące z drugiej połowy XIX wieku. Największe wrażenie robią zabudowania Łącka, którego układ przestrzenny nie został dotąd w istotny sposób przebudowany. Łącko stanowi cenny zespół historyczno-architektoniczno-przyrodniczy, jest jedną z najpiękniejszych miejscowości tworzących „Krainę w kratę”. Obszar, na którym licznie występuje budownictwo szkieletowe. Jest to wieś o najbardziej regularnym układzie owalnicy w gminie, z zabytkowym późnogotyckim kościołem z XV-XVI wieku, otoczonym imponującym drzewostanem lipowym oraz gotycką bramą wjazdową na cmentarz przykościelny. Na terenie miejscowości zachowało się wiele zagród chłopskich z połowy XIX w., które dzięki staraniom mieszkańców odzyskują swoją świetność i stanowią dużą atrakcję turystyczną. Sąsiedztwo Jeziora Wicko stanowi dodatkową atrakcję turystyczną miejscowości. Znajduje się tam pomost widokowy, przy którym swoją działalność od maja do października prowadzi Szkoła Żeglarstwa MAGOLA. Wypoczywając na terenie Gminy Postomino można zatem zaznajomić się także z tematyką żeglarstwa m.in.: podczas szkoleń żeglarskich, krajobrazowych rejsów wycieczkowych po jeziorze Wicko czy też warsztatów nawigacyjnych. Jarosławiec to malownicza miejscowość kusząca niezapomnianymi zachodami słońca, bogactwem lasów oraz specyficznym klimatem, której kąpielisko jest zaliczane do I klasy czystości. Jest to systematycznie rozwijający się ośrodek nadmorski, rangi krajowej, posiadający bardzo dobrą infrastrukturę noclegową i gastronomiczną, oferującą szeroki przekrój cen, standardu i zakresu świadczonych usług. Symbolem Jarosławca jest latarnia morska, usytuowana w samym centrum miejscowości w odległości 400 metrów od brzegu, w pobliżu starych zabudowań, pozostałych po poprzedniej, zbyt niskiej latarni. Na szczycie trzydziestometrowej wieży znajduje się taras widokowy, do którego prowadzą kamienne schody. Pierwotnie źródłem światła były lampy zasilane olejem rzepakowym. W 1908 roku latarnia otrzymała zasilanie elektryczne oraz syrenę przeciwmgielną. W 1993 roku budowla została wpisana do rejestru zabytków. Latarnia

pięknie komponuje się ze zmodernizowanym placem przy ulicy Bałtyckiej, gdzie znajduje się fontanna oraz rzeźba rybaka wykonana z brązu, nawiązująca do tradycji rybackich miejscowości Jarosławiec. Rzeźbę wykonał poznański artysta Robert Sobociński. Jezierzany to malowniczo położona turystyczna wieś nad Jeziorem Wicko w obszarze chronionego krajobrazu "Pas Pobreża na zachód od Ustki". Znajdują się tu dwa pomosty widokowe służące m.in. do obserwacji i nasłuchiwania ptactwa, jak również cumowania niewielkich jednostek pływających. Przez miejscowość przebiega ścieżka rowerowa prowadząca do Jarosławca i Łącka.

Nacmierz jest wsią leżącą w odległości ok. 3 km od Jarosławca, gdzie dynamicznie rozwija się agroturystyka. Jej atuty to cisza, spokój i piękne widoki. Rusinowo to malowniczo położona miejscowość, gdzie na wzniesieniu, na ciosowym granitowym cokole znajduje się powstały w 1873 roku kościół neoromański z wysoką wieżą o ośmiobocznym hełmie krytym łupkiem. Przy kościele mieści się punkt widokowy, z którego rozciąga się piękny krajobraz na jezioro Kopań, morze i pobliskie wzgórze. Przez miejscowość przebiega Międzynarodowy Szlak Rowerowy R-10.

Na terenie Gminy Postomino, prowadzony jest szereg różnych imprez mających na celu uprzyjemnienie i uatrakcyjnienie spędzenia wolnego czasu mieszkańcom i turystom. Realizatorem tych działań jest Centrum Kultury i Sportu w Postominie, samorządowa instytucja kultury, której organizatorem jest Gmina Postomino. Szczegółowy Kalendarz Imprez dostępny jest na stronie internetowej Urzędu Gminy Postomino www.postomino.pl oraz Centrum Kultury i Sportu w Postominie www.ckis.postomino.pl. Trudno sobie wyobrazić ten Kalendarz bez takich przedsięwzięć jak: Międzynarodowy Bieg po Plaży, Prezentacja Kapel Ludowych „Na folkową nutę”, czy Jarosławiecki Wieczór Kabaretowy „Wzdłuż Fal”. Centrum zajmie się także prowadzeniem Punktu Informacji Turystycznej w Jarosławcu w sezonie letnim i Ośrodka „Przywodny” w Jarosławcu. CKiS to m.in. współorganizator rajdów rowerowych i Nordic Walking, organizator tańca breakdance, czy zajęć karate kyokushin. Gmina Postomino to także wspaniali ludzie i aktywnie działające organizacje pozarządowe, bez których niewątpliwie nie byłibyśmy tak wyjątkowym i atrakcyjnym regionem. Od trzydziestu dwóch lat swoją działalność prowadzi Kapela Ludowa „Pieńkowanie”, od lat siedmiu Zespół Wokalny „Pieszczanki”. Od dwunastu lat działa Młodzieżowa Orkiestra Dęta im. Zbigniewa Galka wraz z Mażoretkami. Od dziesięciu lat członkowie Postomińskiego Klubu Morsów „Wiking” zanurzają swe ciała w lodowatej wodzie.

Aquapark w Jarosławcu to kompleks basenów zewnętrznych i wewnętrznych o pow. ok 1700 m². Baseny z podgrzewaną wodą od maja do września są jedną z wielu atrakcji dla

wszystkich wczasowiczów wypoczywających w Jarosławcu i okolicznych miejscowości. Warto też zaznaczyć, że nie ma w Polsce, a tym bardziej na polskim wybrzeżu aquaparków tej wielkości i wykonanych w tak wysokiej technologii niecek basenowych ze stali nierdzewnej. Ewenementem w skali europejskiej, jest również zapewnienie wczasowiczom możliwości korzystania z 1000 sztuk leżaków basenowych.

Stok narciarski pod dachem w hotelu ALBATROS SPA & SKI w Jarosławcu. Jedyne na polskim wybrzeżu całoroczny stok narciarski pod dachem znajduje się 10 min spacerkiem od plaży morskiej. Amatorzy białego szaleństwa mogą teraz szusować na nartach przez cały rok. Narciarski stok treningowy to unikalna, przesuwająca się taśma imitująca śnieżne pokrycie, przeznaczona do jazdy na nartach i snowboardzie. Do zjazdu wykorzystywane są prawdziwe narty, buty, kijki czy snowboard. Narciarski stok treningowy świetnie nadaje się do nauki początkujących, a także do doskonalenia profesjonalnych technik przez doświadczonych narciarzy.

Muzeum Bursztynu w Jarosławcu odeszło od dobrze znanych muzealnych schematów – rzędów gablotek, długich opisów i filcowych kapci. Aby w interesujący sposób przekazać historię złotych bryłek, które Bałtyk od czasu do czasu leniwą falą wyrzuca na brzeg, stworzono trzy wspaniałe ekspozycje, z których każda jest próbą odtworzenia warunków w jakich powstawał bursztyn bałtycki. W całym ciągu muzeum można podziwiać ogromne bryły bursztynu, a także ewenementy przyrodnicze, takie jak niebieski bursztyn bałtycki. Na ścieżce zwiedzania znajdziemy również kioski multimedialne, a w nich ciekawe animacje, galerie zdjęć oraz dodatkowe informacje. Muzeum Bursztynu w Jarosławcu to ekspozycja zrealizowana na najwyższym, europejskim poziomie ze wspaniałą scenerią, grą świateł i dźwięków, multimediami i co najważniejsze - naprawdę fascynującymi eksponatami. Galeria Rybacka w Jezierzanach. Galeria powstała w czerwcu 2014 r. Na powierzchni 300 m² znalazły swoje miejsce setki eksponatów, starych a także współczesnych: koła ratunkowe, kapoki, tratwy i pływaki ratunkowy, zbiory różnorodnych lamp okrętowych, naftowych, elektrycznych, okna okrętowe, urządzenia elektryczne, bloczki drewniane, mapy, literatura morska, kompas, busole, współczesne GPS, radary, sekstanse, wiatromierze sieci rybackie, sznury haczykowe i takle, żaki drewniane, wiekowe elementy statków rybackich, które zostały wydobyte przez rybaków z dna morskiego.

Jest tu także izba rybaka, w której można zobaczyć jak wyglądało mieszkanie ludzi morza sto lat temu. Tuż obok jest warsztat skutnika, w którym stoi 6-metrowa drewniana łódź. Na parterze budynku dowiedzieć się można jaki rodzaj sieci stosuje się do połowu konkretnych gatunków ryb, są też eksponaty z dna Bałtyku, fragmenty zatopionych łodzi i kotwica, od której zaczęła się cała kolekcja. Na piętrze budynku znajduje się kąpiel

nawigatora, w którym można zobaczyć stare i współczesne mapy rybackie z naniesionymi głębokościami i punktami dna morskiego.

Gmina Malechowo

Gmina Malechowo to malowniczo położona kraina, której północna część należy do Równiny Słupskiej, południowa zaś to fragmentu Wysoczyzny Polanowskiej przypadającej na wzgórza morenowe. Idealne położenie (przy drodze krajowej Nr 6 ze Szczecina do Gdańska, niespełna 20 kilometrów od Koszalina) oraz czyste, nieskażone powietrze sprawiają, iż każdego roku przybywają tu większe rzesze turystów. Ich uwagę zwraca zabytkowa XVIII-IX -wieczna zabudowa, którą charakteryzują domy kryte strzechą i często spotykane jeszcze domostwa konstrukcji szachulcowej, stare kościoły z XV w. i niezwykle zadbane przydrożne kapliczki. Atrakcją gminy jest przepiękna Pradolina rzeki Grabowej, której górny bieg urozmaicony jest zakolami, dopływami i obszarami źródłiskowymi. Ta jej część przebiega głównie przez zalesione tereny Wysoczyzny Polanowskiej i jest atrakcją dla wprawionych kajakarzy. Dolny bieg rzeki Grabowej przepływającej majestatycznie wśród kwiecistych łąk i pól może stać się uczcą dla kajakarzy amatorów i miłośników przyrody. Wody rzeki cenione są przez wędkarzy i smakoszy ryb, gdyż występuje tu troć i pstrąg potokowy.

Uwagę turysty zwraca również Elektrownia Wodna w Nowym Żytniku znajdująca się na 32 km rzeki Grabowej. W jej budynku natrafiamy na dwie stare turbiny z rokiem 1913 na tabliczkach znamionowych. Wokół elektrowni znajdują się stawy pstrągowe gdzie można zakupić lub złowić okazałego pstrąga. Do najczęściej spotykanych w tych okolicach ptaków należą bociany, żurawie oraz orły bieliki, których kilka gniazd znajduje się w trudno dostępnych miejscach dla człowieka. Baczne oko turysty dostrzec tu może wiele ciekawych zwierząt, wśród których najczęściej spotykane to sarny, jelenie, bobry, wydry, lisy czy też dziki.

Turyści przybywają chętnie do niepozornej wioski Borkowo, na której obrzeżach znajduje się zabytek okresu neolitu- Grobowiec Megalityczny sprzed 5 tysięcy lat. Stanowią one jedyny do tej pory zachowany obiekt tego typu w Europie. Składa się on z głazów narzutowych nakrytych 4 kamieniami stropu, ważących kilka ton. Utworzona w ten sposób komora grobowa przykrywana była w czasach neolitu nasypem kurhanu i miała wejście umożliwiające uzupełnienie pochówku. Innym historycznym walorem gminy Malechowo jest położone w okolicy Ostrowca, na półwyspie Jeziora Ostrowieckiego, dawne miejsce warowne Słowian Pomorskich- obecnie Grodzisko. W tym miejscu plemiona słowiańskie prowadziły bardzo bogate życie na przełomie VII-X wieku.

Piękno krajobrazu odkrywamy również w małej wsi Podgórki, położonej wśród wzgórz morenowych. Funkcjonuje tu Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla dzieci potrzebujących specjalnej troski. Do ośrodka prowadzi zabytkowa aleja kasztanowa, a sam budynek to dawny pałacyk z końca XIX wieku otoczony zabytkowym parkiem z kilkuset letnimi dębami, lipami, klonami, czerwonymi bukami, daglezjami i świerkami syberyjskimi. Urozmaicona rzeźba terenu, bogata sieć ścieżek leśnych, duża ilość zabytkowych pałaców i parków zachęca do rowerowych i pieszych wędrówek. Doskonałą bazą noclegową w gminie Malechowo mogą stać się kwatery agroturystyczne, które proponują całoroczną bogatą ofertę wypoczynku. Gmina Malechowo posiada również dobrze rozwiniętą bazę gastronomiczną, gdzie skosztować można tradycyjnych, regionalnych potraw.

Gmina Darłowo

Gmina Darłowo jest gminą nadmorską położoną w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Zajmuje część terenu zwanego Równiną Sławińską przeciętą dolinami rzeki Wieprzy i Grabowej. Krajobraz obszaru ukształtowany został w okresie lodowcowym i polodowcowym, w którym uformowały się charakterystyczne cechy terenu: wody stojące, biegi rzek i rzeźba terenu. Powierzchnia Równiny Sławińskiej jest płaska, jedynie w północnej części występuje wyraźne pasmo moreny czołowej z „Barzowicką Górą” o wysokości 72 m n.p.m. Morena ta wygradza niecki przybrzeżnych jezior oddzielonych od morza mierzejami, będących niegdyś zatokami: jeziora Kopań i Bukowo.

Na terenie gminy występuje niewielka ilość lasów. Wzdłuż wybrzeża są to przeważnie lasy sosnowe. W południowej części gminy znajdują się większe skupiska lasów z przewagą buków i dębów. W okolicach miejscowości Słowo znajduje się rezerwat „Słowińskie Błota”. Jest to najlepiej w Polsce zachowane torfowisko wysokie typu bałtyckiego z bardzo dużą ilością różnorodnych gatunków fauny i flory. Na uwagę zasługuje także zespół leśny na wschód od Bukowa Morskiego oraz lasy rozciągające się na południe i wschód od Damasławic. Na terenie gminy przeważają równiny otwarte z perspektywami widokowymi na wkomponowane w krajobraz wsie. Obecnie w krajobrazie gminy górują elektrownie wiatrowe. Ziemia darłowska oferuje bogate zasoby akwenów wodnych. Jednym z nich jest znajdujące się na obszarze Wybrzeża Słowińskiego jezioro Kopań polecane wędkarzom, stanowiące ostoję dla wielu gatunków ptaków. Drugim jeziorem, znacznie większym, jest Bukowo objęte obszarem Natura 2000 z wieloma gatunkami ryb, m.in. węgorz, ukleja, płoć, szczupak, sandacz, pstrąg.

Tereny dzisiejszej gminy Darłowo na przełomie XII i XIII w. należały do Pomorza Sławieńskiego-Słupskiego. Za panowania Świętopelka ziemie w zachodniej części zostały nadane zakonowi cystersów. Sprowadzenie z Meklemburgii cystersi zasiedlili Bukowo, Bobolin, Wiekowo, Jeżyce. W tym samym czasie wschodnia część obszaru dzisiejszej gminy stanowiła własność książęcą. Obszary te stanowiły „państwo” Święców. Po jego likwidacji ziemia darłowska przeszła pod władanie Gryfitów. Na przełomie XV i XVI w. powstały domeny, a jedną z największych na Pomorzu była Domena Darłowska, której wartość wzrastała wraz z przyłączaniem kolejnych wsi po zakonie kartuzów darłowskich. Była to domena typowo rolnicza. Na przełomie XVI/XVII w. posiadała 8 folwarków. W XVIII w. za panowania królów pruskich usiłowano podnieść kulturę rolną, a poprzez meliorację uzyskać nowe tereny pod zasiewy. Po wzmożonej akcji kolonizacyjnej, podczas której sprowadzano osadników z krajów niemieckich przeprowadzono akcję uwłaszczeniową i zniesiono poddaństwo osobiste. Modernizowano szlaki komunikacyjne, budowano drogi, linie kolejowe.

Kościół z XIII/XIV w. jako pozostałość po klasztorze cystersów wraz z otoczeniem i parkiem dworskim, Kościoły gotyckie- Barzowice, Cisowo, Dobiesław, Krupy, Stary Jarosław, Kowalewice, Słowino, Chata rybacka w Dąbkach, Rezerwat „Słowińskie Błota”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski”, gład narzutowy różowy granit w zachodniej części J. Kopań (obwód 6 m, 1,2 m nad wodą), Kolekcje antyków – Stary Jarosław, Tadeusz Konieczny, Regionalna Izba Tradycji – Dąbki, Jan Górski, Lapidarium w Słowninie, Budownictwo zagrodowe XVII-XIX w., Spływy kajakowe Grabową i Bagienicą, Rejsy statkiem „Milka” po jeziorze Bukowo, Polecamy skorzystanie z czerwonego szlaku turystycznego „Nadmorski”-wzdłuż wybrzeża oraz szlaku niebieskiego Darłowo-Sławno. Oferujemy szeroką bazę noclegową.

Imprezy cykliczne: Święto Chleba – Wiekowice, Budzenie Jeży... – Jeżyce / Jeżyczki, Imieniny Dobiesława – Dobiesław, Puchar Polski w warcabach 100-polowych, Biesiada Parkowa – Palczewice, Festyn Cysterski – Bukowo Morskie, 72 m n.p.m. – festyn w Barzowicach, Urodziny Chaty – Słowino, Natura i Zdrowie – Wicie, Zakończenie wakacji – Jeżyce, Dożynki.

2.2 Formy i rodzaje turystyki występujących na obszarze powiatu sławieńskiego

Na podstawie przeprowadzonych analiz zostały wskazane następujące rodzaje form i rodzajów turystyki dostępnych na obszarze powiatu sławieńskiego:

- Turystyka uzdrowiskowa i zdrowotna (miejscowość Dąbki)
- Turystyka wypoczynkowa nadwodna
- Agroturystyka
- Aktywna turystyka wypoczynkowa m.in. piesza
- Turystyka gastronomiczna i kulinarna)
- Turystyka kulturowa
- Turystyka sportowa
- Turystyka rowerowa
- Turystyka edukacyjna
- Turystyka krajoznawcza
- Turystyka przyrodnicza
- Turystyka grzybiarska i leśna
- Turystyka żeglarska
- Turystyka kajakowa
- Turystyka wędkarska
- Turystyka związana z organizacją różnego rodzaju eventów i wydarzeń
- Turystyka winiarska (Darłowo)
- Ekoturystyka i zielona turystyka

Ważnym działaniem powinno być kształtowanie na obszarze powiatu sławieńskiego oferty turystycznej o charakterze ponadgminnym (powiatowym) oraz wykreowanie wizerunku powiatu sławieńskiego jako obszaru turystycznego z bogatą ofertą turystyczną dla każdego odwiedzającego. Powyższe wskazane rodzaje turystyki świadczyć mogą o tym, że taki kierunek działań jest możliwy. Należy również pokazać funkcjonowanie lokalnych turystycznych produktów markowych lub jeśli jest to możliwe ich wykreowanie.

Ważnym staje się ciągłość prowadzonej powiatowej polityki turystycznej (praktyczna realizacja wspólnych celów polityki turystycznej i gospodarczej wszystkich gmin wchodzących w skład powiatu sławieńskiego) niezależnie od sprawującej władzę opcji politycznej. Turystyka powinna się w takim przypadku stać się narzędziem rozwoju ponad podziałami.

Kierunki wykorzystania potencjału turystycznego gmin wchodzących w skład SOM (podstawy do rozwoju wspólnych ofert turystycznych):

- **wybrzeże Morza Bałtyckiego wraz funkcjonującymi na jego terenie miejscowości wypoczynkowych** (połączenia infrastrukturalne, współpraca w zakresie realizowanych

wspólnych inwestycji proturystycznych, wspólna promocja, zaplecze rekreacyjne i noclegowe dla wypoczynku nadmorskiego, alternatywa dla morza),

- **tranzyt** – droga S6, przez teren gminy przebiega ważna droga krajowa łącząca Niemcy, Szczecin z Trójmiastem,
- **turystyka z wykorzystaniem lokalnych walorów krajobrazowych**, w szczególności krajobrazu jeziornego,
- **obszar recepcji turystycznej i turystyki weekendowej** dla mieszkańców środkowej, wschodniej i południowej części województwa zachodniopomorskiego, w tym dla mieszkańców Koszalina i Kołobrzegu,
- **turystyka wypoczynkowa na obszarach wiejskich (w tym agroturystyka)**,
- **oparcie rozwoju gminy na wielokulturowości** (odejście od monokultury), szukanie nowych możliwości kreowania produktów turystycznych w oparciu o posiadane zasoby naturalne i kulturowe,
- **przygotować i w pełni uzbrojenie terenów pod inwestycje**, nie tylko turystyczne i proekologiczne,
- **zapewnić odpowiedni poziom bezpieczeństwa pobytu turystów**,
- **stworzenie internetowego systemu rezerwacji miejsc noclegowych wraz z bankiem kwater**,
- **rozwój bazy noclegowej, sezonowej i całorocznej**,
- **dbanie o środowisko naturalne i czyste powietrze**,
- **tworzenie nowych unikatowych produktów turystycznych, które mogłyby przyciągać turystów**,
- **intensyfikacja współpracy międzygminnej w ramach powiatu sławieńskiego oraz gminami zrzeszonymi w Darlocie**.

Rozdział 3. Turystyka w strategiach rozwoju gmin powiatu sławieńskiego – wybrane kierunki działań i cele strategiczne

3.1 Gmina Sławno

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Sławno na lata 2016-2025

Przestrzeń Gminy Sławno w wielu miejscach posiada bogate walory turystyczno-krajoznawcze, sprzyjające rozwojowi różnych form turystyki, zwłaszcza w obszarach przyleśnych, przyjeziornych i przyrzecznych.

Jednym z priorytetów strategii jest stworzenie warunków do rozwoju turystyki, przy wykorzystaniu zasobów naturalnych. Wyznacza działania w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej, w tym wykorzystanie istniejących zbiorników wodnych dla rozwoju turystyki, rozbudowanie infrastruktury turystycznej wokół jeziora Łętowskiego oraz budowa szlaków turystycznych.

Działania związane z turystyką zaplanowane do realizacji w przyszłości na terenie Gminy Sławno to m.in:

- 1. Wykorzystanie potencjału zasobów wodnych, w tym przede wszystkim rzeki Wieprzy i jeziora Łętowskiego.**
- 2. Rewitalizacja zabytkowych parków.**
- 3. Budowa ścieżek rowerowych.**
- 4. Nawiązanie partnerstwa w regionie dla pełnego wykorzystania potencjału i zasobów endogenicznych.**
- 5. Informacja i promocja, która ma przyczynić się do udostępniania potencjalnym odbiorcom dziedzictwa naturalnego i kulturowego obszarów zlokalizowanych na terenie Gminy Sławno.**

Działania przewidziane do realizacji przyczynią się do ukierunkowania ruchu turystycznego do miejsc zagospodarowanych turystycznie, opartych na potencjale endogenicznym. To z kolei będzie miało wpływ na poprawę stanu środowiska naturalnego na szlakach wodnych, w lasach, na ścieżkach, ograniczając negatywne efekty tj. zanieczyszczanie środowiska, płoszenie zwierząt, niszczenie roślinności, niszczenie tarlisk ryb oraz zagrożenia pożarowe, wynikające z nieświadomości i niewłaściwego użytkowania potencjału endogenicznego regionu.

Końcowym efektem realizacji działań będzie stworzenie silnych produktów turystycznych opartych na lokalnych i regionalnych potencjałach endogenicznych, wzajemnie się uzupełniających.

WIZJA

Gmina Sławno czysta ekologicznie, **atrakcyjna turystycznie**, zasobna ekonomicznie dzięki: atrakcyjnemu położeniu, zmodernizowanej infrastrukturze, bogatym walorom przyrodniczym i turystycznym oraz aktywnym mieszkańcom. Przyjazna dla mieszkańców, inwestorów i gości. Otwarta na nowe technologie proekologiczne oraz wszechstronny i zrównoważony rozwój.

MISJA

Wykorzystanie endogenicznych potencjałów Gminy Sławno w celu stworzenia odpowiednich warunków infrastrukturalnych i społecznych do rozwoju przedsiębiorczości i **turystyki** w Gminie, a także samorozwoju jej mieszkańców.

Cel strategiczny 3

Turystyka, kultura, rekreacja oraz sport na najwyższym poziomie

Cele szczegółowe:

- 3.1 Wsparcie rozwoju turystycznego i rekreacyjnego Gminy opartego o endogeniczne potencjały.
- 3.2 Rozwój infrastruktury kultury i sportu.
- 3.3 Wsparcie działań kulturalnych.

Kluczowe zadania w ramach celu szczegółowego:

3.1 Wsparcie rozwoju turystycznego i rekreacyjnego Gminy opartego o endogeniczne potencjały.

1) Poprawa stanu i sposobu użytkowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych oraz ich udostępnianie szerszej rzeszy mieszkańców i turystów, w tym:

- Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych gminnych nad jeziorem Łętowskim /pomost, slip, magazyn na sprzęt pływający/.
- Stworzenie pola namiotowego i kamping nad jeziorem Łętowskim.
- Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych nad Jeziorem w Smardzewie /pomost, plaża itp./

- Budowa szlaku kajakowego na Wieprzy i Grabowej w partnerstwie wszystkich Gmin powiatu sławieńskiego oraz Gminy Polanów.

2) Rozwój infrastruktury rekreacyjnej w Gminie Sławno, w tym:

- Utworzenie miejsca rekreacji w Boleszewie.
- Zagospodarowanie terenu przy świetlicy w m. Kwasowo wraz z oczyszczeniem stawu z przeznaczeniem na plac rekreacyjny.
- Zagospodarowanie placu przy świetlicy w m. Sławsko.
- Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w centrum wsi m. Tychowo.

3) Wspieranie i promocja imprez kulturalnych celem zwiększenia liczebności mieszkańców i turystów korzystających z oferowanego programu kulturalnego.

4) Współpraca z innymi samorządami gminnymi a także Powiatem w zakresie promocji regionu poprzez podkreślanie zasobów kultury, turystyki i rekreacji i ich umiejętne uwypuklenie na zewnątrz.

3.2 Rozwój infrastruktury kultury i sportu.

1) Wsparcie działań związanych z rozwojem infrastruktury kultury na obszarze Gminy Sławno poprzez remonty i modernizacje, a także budowę nowych obiektów kultury (świetlice wiejskie, miejsca publiczne do powszechnego użytku), w tym:

- Rozbudowa świetlicy w m. Bobrowiczki.
- Remont świetlicy z termomodernizacją w m. Boleszewo.
- Remont i termomodernizacja świetlicy w m. Brzeście.
- Budowa świetlicy w m. Gwiazdowo.
- Budowa sali wiejskiej w m. Łętowo.
- Budowa świetlicy w m. Radosław.
- Remont i termomodernizacja świetlicy wiejskiej w m. Stary Kraków.
- Remont i termomodernizacja sali wiejskiej w m. Tokary.
- Remont i termomodernizacja świetlicy wiejskiej w m. Warszkowo.
- Remont i termomodernizacja świetlicy w m. Warszkówko.
- Remont i termomodernizacja świetlicy wiejskiej w m. Wrześnica.
- Budowa sali wiejskiej wraz z remizą w m. Żukowo.
- Remont i termomodernizacja świetlicy w m. Żabno.

2) Wspieranie i promocja imprez kulturalnych celem zwiększenia liczebności mieszkańców i turystów korzystających z oferowanego programu kulturalnego.

3) Zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego i środowiska przyrodniczego poprzez zachowanie i przywracanie wysokiego poziomu otoczenia, jego estetyki i ładu przestrzennego.

4) Wsparcie działań związanych z rozwojem infrastruktury sportowej na obszarze Gminy Sławno poprzez remonty i modernizacje, a także budowę nowych obiektów sportowych i rekreacyjnych, w tym:

- Budowa boiska wielofunkcyjnego w m. Bobrowice
- Modernizacja boiska sportowego w m. Janiewice.
- Budowa boiska wielofunkcyjnego w m. Kwasowo.
- Budowa boiska sportowego w m. Łętowo.
- Zagospodarowanie terenu sportowo-rekreacyjnego w m. Noskowo.
- Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego /przy boisku/ w m. Radosław.
- Modernizacja, doposażenie i ogrodzenie boiska sportowego w Rzyszczewie.
- Budowa sali sportowej w m. Sławsko.
- Remont boiska /wielofunkcyjnego/ w m. Sławsko.
- Budowa boiska wielofunkcyjnego w m. Tychowo.
- Budowa boiska do piłki nożnej w m. Tychowo.
- Budowa sali sportowej w m. Warszkowo.
- Zagospodarowanie boiska piłkarskiego - budowa trybun w m. Wrześnica.
- Budowa zespołu boisk sportowych w m. Żukowo.
- Zagospodarowanie terenów rekreacyjno-sportowych /plac zabaw, siłownie zewnętrzne, trybuny, itp.) w m. Smardzewo.
- Modernizacja, doposażenia i ogrodzenie boiska sportowego w m. Smardzewo.

5) Rozwój infrastruktury w Gminie Sławno z myślą o najmłodszych mieszkańcach i turystach, w tym:

- Budowa placu zabaw w m. Brzeście.
- Budowa placu zabaw w m. Stary Kraków.
- Budowa placu zabaw w m. Tokary.

- Budowa placu zabaw i terenu rekreacyjnego w Żukowie
- Budowa placu zabaw na kolonii w sołectwie Smardzewo.
- Budowa placu zabaw w m. Pomiłowo.

3.3. Wsparcie działań kulturalnych.

- 1) Opracowanie kalendarza imprez cyklicznych i ich skuteczne wdrażanie przy udziale wszystkich zainteresowanych jednostek kultury w Gminie Sławno.
- 2) Angażowanie środowisk lokalnych do udziału w planowaniu, organizacji oraz sprawnym przeprowadzaniu zaplanowanych działań kulturalnych.
- 3) Kreowanie Gminy Sławno jako miejsca spotkań z weekendową kulturą – rozwój i promocja oferty turystyki weekendowej.
- 4) Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu rozbudzanie i podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie działań kulturalnych.
- 5) Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym, które bazować będą na tradycji i specyfice Gminy.
- 6) Działania wpływające na odtworzenie wielokulturowego bogactwa oraz tożsamości lokalnej i regionalnej, poprzez kultywowanie i promocję lokalnej twórczości.
- 7) Organizacja konkursów na stworzenie produktu lokalnego.
- 8) Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie promocji organizowanych na obszarze Gminy imprez, a dzięki temu także promocja Gminy i poszczególnych sołectw biorących udział w danym przedsięwzięciu.

3.2 Gmina Postomino

Strategia Rozwoju Gminy Postomino na lata 2016-2025

WIZJA

Postomino – nadmorska gmina położona atrakcyjnie w stosunku do centrów gospodarczych i kulturalnych regionu, dobrze skomunikowana, a dzięki licznym atutom środowiska naturalnego oraz rozwiniętej infrastrukturze, stwarzająca korzystne warunki zamieszkania, spędzania wolnego czasu, wypoczynku i rekreacji oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

MISJA

Teraźniejszością i przyszłością gminy Postomino jest jej zrównoważony rozwój w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, gospodarczym i społecznym, umożliwiający przekształcenie

gminy w wyróżniające się w otoczeniu ośrodków miejskich atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku z dobrze wykształconymi i silnymi funkcjami gospodarczymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i wypoczynkowymi o znaczeniu ponad regionalnymi.

2.2. Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Postomino.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej

Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest odbudowa zieleni, rewitalizacja parków, w tym nasadzenia nowych drzew, przy rozważeniu możliwości przekształcenia jednego z parków w park tematyczny w jednym z obszarów zdegradowanych wyznaczonych w programie rewitalizacji.

2.2.1. Budowa infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku.

Opis kierunku: Budowa infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku, dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych w obszarach atrakcyjnych turystycznie z jednoczesną promocją działalności agroturystycznej m.in. rewitalizacja centrum Jarosławca w tym przebudowa Punktu Informacji Turystycznej oraz budowę trasy spacerowej po wydmy w m. Jarosławiec (od tzw. kanału do ul. Spacerowej).

2.2.2. Zagospodarowanie turystyczne rzek i jezior znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Postomino.

Opis kierunku: Utworzenie dróg dojazdowych oraz stworzenie warunków do użytkowania tych terenów na potrzeby rekreacji i wypoczynku m.in. poprzez zagospodarowanie terenu jeziora Wicko - budowa ośrodka sportów wodnych Jezierzany – Łącko.

3.3 Gmina Malechowo

Strategia rozwoju gminy Malechowo na lata 2016-2022

MISJA

Gmina Malechowo gminą atrakcyjną dla mieszkańców, inwestorów i gości, przyjazną i bezpieczną, mądrze wykorzystującą swoje zasoby i stale rozwijającą swój potencjał.

Cel strategiczny 1. Poprawa atrakcyjności obszaru gminy do 2022 r.

Cele operacyjne:

1.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury publicznej (komunikacyjnej, użytkowej, kulturalnej, społecznej, rekreacyjnej i turystycznej) do 2022 r.

1.2 Ochrona lokalnych zasobów przyrodniczych i środowiska naturalnego do 2022 r.

3.4 Gmina Darłowo

Lokalna Strategia Rozwoju Gminy Darłowo na lata 2015-2025

MISJA

Misją gminy Darłowo jest sukcesywne i zrównoważone rozwijanie niekomercyjnych funkcji rolniczych oraz infrastruktury sprzyjającej rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia w oparciu o walory przyrodnicze i krajobrazowe atrakcyjnej oferty turystycznej charakteryzującej się najwyższą jakością oferowanych usług, a tym samym oferowanie mieszkańcom warunków do tworzenia i funkcjonowania źródeł ich utrzymania.

Cele strategiczne

Wspieranie procesów dostosowawczych rolnictwa do wymogów rynku Unii Europejskiej i przetwórstwa. Gmina Darłowo przyjazna inwestorom. Silna, wspierająca makro, małe i średnie przedsiębiorstwa działające na potrzeby mieszkańców, gospodarki i turystów.

Poprawa i ochrona środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego - Gmina Darłowo miejscem chroniącym środowisko naturalne i dziedzictwo kulturowe oraz rozwijającym sferę kulturalną i gospodarkę turystyczną.

1 Utrzymanie statusu „Uzdrowiska Dąbki” i budowa parku zdrojowego.

2 Wzmacnianie instytucjonalne działalności w sferze kultury i poszerzanie oferty kulturalnej Gminy.

3 Rozwój marki gmina Darłowo i uzdrowisko Dąbki oraz konkurencyjnych produktów turystycznych takich jak lokalne targi turystyczno – imprezy cykliczne o charakterze sportowo-rekreacyjnym.

4 Utworzenie punktów Informacji turystycznej w miejscowościach turystycznych oraz kreowania postaw społecznych sprzyjających rozwojowi turystyki.

5 Gmina Darłowo miejscem spotkań osób wybierających aktywny wypoczynek.

6 Zagospodarowanie nadbrzeży jezior i rzek – na cele turystyczno-rekreacyjne oraz edukacyjno-kulturalne.

7 Ochrona środowiska, termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.

Zadania strategiczne dla celów operacyjnych:

- wydzielanie i usankcjonowanie obszarów chronionych,
- przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczo-krajobrazowej,
- rewitalizacja zabytków na terenie gminy,
- zagospodarowanie obszarów pałacowo-parkowych znajdujących się na terenach wiejskich,
- budowa przystani kajakowych,
- budowa i przebudowa przejść na plażę,
- opracowanie funkcji terenów zielonych oraz odpowiednie ich zagospodarowanie,
- budowa obiektów małej architektury sprzyjających rozwojowi turystyki,
- wspomaganie stowarzyszeń i organizacji społecznych w zakresie sportu, rekreacji, kultury i sztuki,
- wykorzystanie solanki i term.

3.5 Powiat sławieński

Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego

Mocne strony

- Urozmaicenie form krajobrazu i bogactwo przyrody.
- W miarę czyste środowisko naturalne.
- Rozwinięta baza turystyczna na wybrzeżu morskim.
- Dziedzictwo kultury materialnej i niematerialnej: zabudowa Darłowa, zamek w Darłowie (na szlaku średniowiecznych zamków pomorskich), kościoły (szlak gotyku pomorskiego), domy szachulcowe w wielu wsiach (część produktu markowego „Kraina w kratę”), Megality w Borkowie, grodzisko we Wrześnicy, zabytkowe kościoły, położenie na szlaku Cystersów (Kołbacz – Bukowo Morskie – Oliwa – Pelplin), militaria, twórczość artystów zamieszkujących powiat Sławno.
- Położenie przy drodze E28 i przy linii kolejowej Szczecin – Gdańsk (ze stacją Sławno, na której zatrzymują się pociągi ekspresowe).
- Istnienie linii kolejowej Sławno – Darłowo.
- Turystyka w ośrodkach nadmorskich i początki agroturystyki we wsiach powiatu.
- Imprezy o randze międzynarodowej (Zlot Pojazdów Wojskowych, Festiwal Filmów Skandynawskich).
- Pierwsze kroki w tworzeniu wiosek tematycznych (Borkowo, Niemica, Ostrowiec).

- Udział szkół wiejskich w tworzeniu produktów turystycznych.
- Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej i jego filie.

Słabe strony

- Krótki sezon turystyczny, mało zróżnicowana i mało wyróżniająca się oferta, za mało atrakcji.
- Ograniczenie rozwoju bazy turystycznej do wąskiej strefy wybrzeża Bałtyku.
- Słabe przygotowanie do obsługi turystów zagranicznych.
- Niedostateczne wykorzystanie atutu położenia przy trasie S6.
- Niedostateczne przygotowanie lasów, rzek i jezior śródlądowych do potrzeb turystyki.
- Niedostateczne wykorzystanie walorów turystyczno-rekreacyjnych rzek Wieprzy i Grabowej.
- Zła jakość wód śródlądowych, szczególnie rzeki Wieprzy – III kl. czystości.
- Niedostateczna dbałość o czystość i porządek w gminach, zaśmiecenie terenów atrakcyjnych turystycznie.
- Słabe wykorzystanie lasów pod względem turystycznym.
- Brak ogólnodostępnej bazy rekreacyjno-sportowej (mariny, baseny, hale gimnastyczne, amfiteatr, aquapark, parki tematyczne, muzea, parki zabaw).
- Niewystarczająca promocja powiatu.
- Niedostateczne oznakowanie i interpretacja (opisanie, przygotowanie do odbioru) atrakcji turystycznych.
- Słaby dostęp do zasobów kulturalnych powiatu, ograniczona oferta rozrywek
- Niewystarczająca ilość punktów małej gastronomii, restauracji, kawiarni.
- Zbyt małe wykorzystanie kuchni regionalnej w gastronomii.
- Utrudniony dostęp do kapitałów, słaba aktywność lokalnej społeczności w inwestowaniu w bazę turystyczną.
- Brak dobrego dojazdu do portu przez Darłowo.
- Brak polityki sprzyjającej inwestycjom na terenie powiatu.
- Brak atrakcyjnych terenów pod budownictwo (uzbrojenie, pełna infrastruktura) poza strefą nadmorską.

Obszar problemowy: Turystyka

Cel 9. Specjalizacja powiatu w zakresie turystyki

9.1. Program operacyjny: Produkty markowe powiatu sławieńskiego

Opis programu:

Turystyka staje się znaczącym przemysłem i rozwija się według reguł wyznaczanych przez rynek. Zaistnienie na rynku turystycznym wymaga znalezienia wyróżników, elementów swoistych dla regionu i tworzenie wokół nich produktów turystycznych a wśród nich produktów szczególnych, które nazywane są markowymi. Powiat sławieński objęty jest w niewielkiej części zasięgiem produktu markowego pn. Kraina w kratę. Produkt ten nie jest jednak dostatecznie opracowany i obudowany. Celem programu jest wstępne opracowanie kilku produktów turystycznych powiatu a następnie wybranie spośród nich produktów wiodących i pomoc w ich wdrożeniu.

Jednostka odpowiedzialna za realizację: Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Promocji Powiatu, przy współpracy gmin powiatu oraz, Lokalnej Organizacji Turystycznej i stowarzyszeń lokalnych.

Planowany efekt: przygotowane są założenia tworzenia produktów turystycznych powiatu sławieńskiego, wybrane zostały i wdrożone produkty markowe powiatu

- 9.1.1.1 Turystyka rowerowa: połączenie ze Szlakiem Zwiniętych Torów i Europejską Trasą Rowerową oraz z trasami rowerowymi na Bornholmie i Południowej Szwecji, szczególnie te ostatnie połączenia ze względu na bliskość Bornholmu i połączenie z nim przez port w Darłowie wydają się być obiecujące.
- 9.1.1.2 Wędkarstwo śródlądowe i morskie. Powiat oferuje wiele możliwości wędkowania na różnych akwenach, nie są one jednak dostatecznie wykorzystane. Przykładem rozwoju produktu turystycznego związanego z wędkarstwem może być Bornholm, podobnie, jak przy trasach rowerowych, także tutaj można szukać możliwości powiązania oferty powiatu z ofertą Bornholmu.
- 9.1.1.3 Sporty wodne i turystyka wodna. Powiat dysponuje ofertą akwenów do prawie każdego ze sportów wodnych. Są tu rzeki o charakterze podgórskim, jeziora, morze. Takie bogactwo wymaga zagospodarowania, stworzenia oferty i jej wypromowania. Promocja taka może służyć do rozwoju kolejnych produktów, np. promocja jeziora Bukowo, jako polskiego Balatonu może być pretekstem do włączenia wątków węgierskich. Szczególną uwagę należy zwrócić na turystyczne zagospodarowanie rzek Wieprzy i Grabowej. Zadanie to warto podjąć we współpracy z gminami i powiatami leżącymi w zlewni Wieprzy i Grabowej. Zagospodarowanie tych rzek wymaga podjęcia działań związanych z ich renaturyzacją (odtworzenie starorzeczy, przywrócenie naturalności korytom rzek).
- 9.1.1.4 Edukacja ekologiczna i regionalna. Produkt ten może rozwijać się stopniowo na bazie specjalizacji szkół i w konsekwencji akcji odnowy wsi (por. cel 5) To co uda

się zrobić w wymienionych dziedzinach może, po odpowiednim przygotowaniu, stać się sposobem na zarabianie, świadczy o tym przykład Dolnej Austrii, w której główną atrakcją turystyczną są przykłady projektów realizowanych w ramach akcji odnowy wsi.

9.2. Program operacyjny: Muzeum Natury

Opis programu:

Wzorem dla Muzeum Natury pokazującym dziedzictwo przyrodnicze powiatu może być muzeum „Natur Bornholm” przedstawiające historię przyrody Bornholmu od 1.700.000 lat do czasów współczesnych. W przypadku powiatu można wykorzystać bogate materiały badawcze na jego temat w postaci licznych prac magisterskich i doktorskich. Materiały te mogą być podstawą informacyjną dla muzeum. W oparciu o nie można przystąpić do interpretacji zasobów przyrodniczych powiatu i do tworzenia stanowisk muzealnych w terenie. Stanowiska te, połączone w trasę turystyczną, mogą być przekształcane, w miarę posiadanych środków, w bardziej rozbudowane formy ekspozycji.

Jednostka odpowiedzialna za realizację: Regionalne Centrum Ochrony i Dokumentacji Zabytkowego Krajobrazu i Dziedzictwa Kulturowego przy Muzeum – Zamek Książąt Pomorskich w Darłowie i Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Promocji Powiatu, przy współpracy gmin powiatu, Lokalnej Organizacji Turystycznej i stowarzyszeń lokalnych

9.3. Program operacyjny: Muzeum Dziedzictwa Kulturowego Ziemi Darłowsko-Sławieńskiej

Opis programu:

Ziemia Darłowsko - Sławieńska jest bogata w spuściznę kulturową zarówno w odniesieniu do kultury materialnej, jak i niematerialnej. Spuścizna ta nie jest dostatecznie zabezpieczona i wyeksponowana. Wydaje się celowym, aby obok miejsc pokazujących dziedzictwo kulturowe w sposób wycinkowy (por. PO 9.1), utworzyć muzeum, pokazujące całościowo i przy użyciu interaktywnych metod prezentacji, wkład różnych kultur i twórców w rozwój Ziemi Darłowsko-Sławieńskiej.

Jednostka odpowiedzialna za realizację: Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Promocji Powiatu, przy współpracy gmin powiatu, Lokalnej Organizacji Turystycznej i stowarzyszeń lokalnych

Rozdział 4. Analiza SWOT w zakresie turystyki dla powiatu sławieńskiego

Jednym z istotniejszych etapów analizowanej i opracowywanej koncepcji polityki turystycznej powiatu sławieńskiego jest ogólne zidentyfikowanie poszczególnych elementów wchodzących w skład analizy SWOT tj. silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla gospodarki turystycznej badanego obszaru.

Technika analityczna SWOT jest narzędziem wykorzystywanym najczęściej do wewnętrznej analizy przedsiębiorstwa i jego otoczenia. Jednak przedmiotem analizy może być również potencjał turystyczny określonej jednostki administracyjnej lub wskazanego regionu. Głównym celem SWOT jest określenie aktualnej pozycji badanego przedmiotu i jego perspektyw, a wraz z tym najlepszej strategii postępowania. Sama nazwa SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów – czynników klasyfikujących możliwości danego przedmiotu: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia).

Na potrzeby prowadzonej analizy przeprowadzono i przedstawiono najpierw zidentyfikowane poszczególne wskazania składające się na każdy element SWOT (tj. wszystkie możliwe silne strony, słabe strony, możliwości i zagrożenia).

Kolejnym etapem przeprowadzonej analizy SWOT jest jej przedstawienie analizy w wersji tabelarycznej, do której wybrano najważniejsze oraz najistotniejsze wskazania i dokonano obliczenia siły poszczególnych elementów uwzględniając i zestawiając ze sobą ocenę względną z wartością bezwzględną. Kolumna **A** oznacza ocenę względną danego czynnika w skali 1 – 5 i odnosi się do rangi określonej względem innych czynników ze swojej kategorii. W kolumnie **B** znajduje się ocena bezwzględna danego czynnika w skali 1 – 10, która określa siłę wpływu określonego czynnika na badaną jednostkę bez względu na pozostałe czynniki. Kolumna **O** to ocena końcowa każdego z czynników, stanowiąca iloczyn oceny bezwzględnej i względnej.

MOCNE STRONY (STRENGTHS)

1. Korzystne położenie geograficzne (położenie w paśmie nadmorskim, sąsiedztwo krajów nadbałtyckich).
2. Sprzyjające rozwojowi turystyki walory przyrodnicze (mnogość jezior – potencjał dla żeglarstwa i wędkarstwa, lasów, rzek, bezpośredni dostęp do morza – czyste, piaszczyste plaże, dobre tereny łowieckie).
3. Bogate walory historyczne i kulturowe (dużo zabytków, szlak Cystersów).

4. Czyste środowisko naturalne i walory uzdrowiskowe (czysta woda w jeziorach, czyste powietrze, znaczne oddalenie od zakładów przemysłowych, strefa uzdrowiskowa Dąbki).
5. Duża ilość podmiotów gospodarczych, świadczących usługi turystyczne.
6. Aktywność i przychylność lokalnej społeczności, organizacji pozarządowych oraz niektórych samorządów.
7. Stosunkowo dobra dostępność komunikacyjna (rozwinięta sieć dróg, połączenie promowe z Bornholmem).

SŁABE STRONY (WEAKNESSES)

1. Niedostosowanie infrastruktury turystycznej do wzrastających potrzeb (zły stan dróg, niewystarczająca ilość połączeń komunikacyjnych, słabe skanalizowanie powiatu, brak oczyszczalni ścieków, słabe oznakowanie miejscowości).
2. Niewystarczająca liczba i jakość szlaków turystycznych (rowerowych, kajakowych i pieszych).
3. Niewystarczająca ogólnodostępna infrastruktura rekreacyjno-sportowa (baseny, korty, boiska).
4. Niewystarczająca ogólnodostępna infrastruktura turystyczna (wiaty, ścieżki rowerowe, stacje, mariny, zejścia na plażę, infrastruktura do uprawiania turystyki karawaningowej)
5. Nierównomierny rozwój bazy turystycznej (im dalej w głąb powiatu, tym mniej ośrodków).
6. Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.
7. Niewystarczająca aktywność organizacji pozarządowych, idącą w parze z dużą dysproporcją w aktywności samorządów, rotacją władz lokalnych i brakiem kontynuacji polityki rozwoju.
8. Brak koordynacji i współpracy pomiędzy gminami i podmiotami funkcjonującymi na ich terenie (brak rzeczywistej współpracy pomiędzy trzema sektorami).
9. Małe zróżnicowanie oferty turystycznej.
10. Niewystarczająca promocja walorów turystycznych.
11. Migracja młodych, wykształconych ludzi.
12. Niski poziom edukacji i świadomości społeczności lokalnej (brak znajomości języków obcych, słaba edukacja, niska świadomość ekologiczna).
13. Niewystarczające kwalifikacje kadry zarządzającej turystyką.
14. Duże bezrobocie, duża sezonowość zatrudnienia.
15. Wysokie ceny na usługi świadczone przez podmioty działające w branży turystycznej.
16. Niewystarczające środki finansowe na rozwój i promocję turystyki.

17. Krótki sezon turystyczny.
18. Brak kuchni regionalnej.

SZANSE (OPPORTUNITIES)

1. Współpraca z powiatami partnerskimi – kłodzkim i limanowskim.
2. Szerokie zainteresowanie inwestorów obszarem powiatu w kontekście inwestowania w turystykę.
3. Trend do przyjazdów z zagranicy do Polski w celach turystycznych i rehabilitacyjnych.
4. Moda na agroturystykę.
5. Wzrost zainteresowania turystyką specjalistyczną i kwalifikowaną (myślistwo, wędkarstwo morskie).
6. Nadanie praw uzdrowiska dla Dąbek i całego powiatu.
7. Tworzenie wiosek tematycznych.
8. Współpraca w ramach LOT Powiatu Sławieńskiego.
9. Możliwość szerszego wykorzystania środków unijnych na inwestycję w rozwój turystyki.
10. Nasilający się terroryzm za granicą.
11. Ocieplenie klimatu.

ZAGROŻENIA (THREATS)

1. Odpływ młodych mieszkańców.
2. Wsparcie publiczne rozwoju turystyki w innych państwach.
3. Zmiany klimatyczne - zwiększenie ilości opadów w sezonie letnim.
4. Kryzys gospodarczy (w tym ograniczenia wydatków na turystykę w budżecie Państwa).
5. Zwiększony ruch drogowy i nasilające się z nim zanieczyszczenie środowiska.

Wstępna weryfikacja i analiza poszczególnych elementów stanowiących podstawę badań SWOT pokazuje, że gospodarka turystyczna powiatu sławieńskiego ma więcej słabych (18 wskazań) niż mocnych stron (7 wskazań). Taki stan ma różne przyczyny, które zostały wskazane w trakcie prowadzonych badań empirycznych na terenie powiatu sławieńskiego (za pomocą różnych narzędzi m.in. badania ankietowego, zogniskowanych wywiadów grupowych, analizy dostępnych dokumentów, w tym o charakterze strategicznym). Analiza ta przeprowadzona na podstawie ww. badań pozwoliła zidentyfikować zarówno najistotniejsze mocne strony badanego obszaru, jak wiele punktów krytycznych (słabe strony) w obszarze funkcjonowania gospodarki turystycznej.

Analiza poszczególnych szans i zagrożeń dotyczących funkcjonowania gospodarki turystycznej wskazuje na przewagę tych pierwszych (11 wskazań) w stosunku do drugich (5 wskazań). Identyfikacja szans i zagrożeń rekomenduje również działania dotyczące wykorzystania wiedzy na temat słabych i silnych stron obszaru społeczno-gospodarczego jakim jest powiat sławieński w aspekcie przetrwania i rozwoju na konkurencyjnym rynku w okresie bliższym i dalszym badanej jednostki.

Do dalszej analiza zostało wybranych po 5 wskazań z każdego elementu analizy SWOT tj. 5 silnych i 5 słabych stron oraz 5 szans i 5 zagrożeń.

Tabela 2. Analiza SWOT potencjału turystycznego

Lp.	MOCNE STRONY				SŁABE STRONY			
	Kryteria oceny	A	B	O	Kryteria oceny	A	B	O
1	Korzystne położenie geograficzne	5	10	50	Niedostosowanie infrastruktury turystycznej do wzrastających potrzeb	5	10	50
2	Sprzyjające rozwojowi turystyki walory przyrodnicze i krajoznawcze	5	10	50	Brak wspólnej strategii/polityki turystycznej dla obszaru powiatu sławieńskiego jako koordynatora wspólnych działań proturystycznych	4	9	36
3	Czyste środowisko naturalne i walory uzdrowiskowe	4	9	36	Sezonowość ruchu turystycznego	4	10	40
4	Występowanie turystyki w większości strategii rozwoju gmin wchodzących w skład SOM	4	9	36	Brak pomysłu na wspólną tożsamość turystyczną, w tym brak wspólnej promocji	4	8	32
5	Stosunkowo dobra dostępność komunikacyjna	3	9	27	Brak potrzeb współpracy w obszarze rozwoju turystyki wśród gmin wchodzących w skład powiatu sławieńskiego	4	8	32
RAZEM		199			RAZEM	190		

Lp.	SZANSE				ZAGROŻENIA			
	Kryteria oceny	A	B	O	Kryteria oceny	A	B	O
1	Rozwój współpracy gospodarczej i społecznej między gminami w ramach działania różnych związków i stowarzyszeń we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego	5	10	50	Niewystarczający napływ do gmin o słabo rozwiniętych funkcjach turystycznych wystarczającego kapitału do rozwoju lokalnych produktów turystycznych	3	7	21
2	Dostępność funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i z innych źródeł na rozwój turystyki (na inwestycje w kapitał ludzki i w infrastrukturę)	3	8	24	Silna konkurencja pomiędzy gminami oraz regionami podobnym produktem turystycznym	4	6	24
3	Wzrost zainteresowania aktywnymi formami spędzania czasu wolnego	3	7	21	Zmiany klimatyczne m.in. zwiększenie ilości opadów w sezonie letnim, nieprzewidywalność pogody zwłaszcza w sezonie letnim	5	10	50
4	Rozwój infrastruktury turystycznej z szeroką ofertą dla różnych turystycznych grup zainteresowań	3	6	18	Kryzys i słabość finansów publicznych w Polsce (ograniczenie środków z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na rozwój turystyki)	4	8	32
5	Funkcjonowanie Polski w Unii Europejskiej (np. umożliwiające pozyskanie do współpracy turystycznej gmin i regionów z terenu UE, łatwiejszy dostęp do rozwojowych środków wspólnotowych, ułatwienia i swoboda	2	6	12	Zwiększony ruch drogowy i nasilające się z nim zanieczyszczenie środowiska	2	6	12

	przekraczania granic wewnątrznych UE przez turystów i podróżujących)							
RAZEM		125			RAZEM		139	

Źródło: Opracowanie własne

Przedstawiona analiza SWOT gospodarki turystycznej i potencjału turystycznego powiatu sławieńskiego wskazuje na znaczny potencjał turystyczny badanego obszaru. Po przeprowadzeniu rangowania oraz oceny poszczególnych elementów składowych analizy wynika, że mocne strony w niewielkim stopniu przeważają nad słabymi stronami. Natomiast odwrotnie jest w przypadku szans, które nie przeważają nad zagrożeniami. Oznacza to, że powiat sławieński jest obszarem posiadającym pewien interesujący potencjał turystyczny i lokalizacyjny (zwłaszcza bliskie sąsiedztwo Morza Bałtyckiego, droga S6), przy czym widoczny jest znaczny niedorozwój asymetryczny w zakresie funkcjonowania na terenie powiatu sławieńskiego infrastruktury turystycznej, przede wszystkim bazy noclegowej oraz gastronomicznej (część gmin i miejscowości, zwłaszcza leżących nad Morzem Bałtyckim posiada rozbudowaną bazę turystyczną, a pozostała część pod tym względem niedomaga). Niedorozwój ten nieniwelowany może doprowadzić do pogłębienia się różnic między silnymi i słabymi stronami z przewagą tych drugich.

Powiat sławieński nie posiada jasno sprecyzowanej i opracowanej strategii rozwoju turystyki czy też polityki turystycznej (mimo widocznego zapotrzebowania na taki dokument całościowo obejmujący analizowany obszar). posiada jedynie wizję tego jak powinien wyglądać produkt turystycznych i z jakich elementów powinien się składać (wynika to przede wszystkim z ogólnych poszczególnych strategii rozwoju gmin powiatu sławieńskiego). Posiadanie określonych walorów turystycznych (np. dostęp do Morza Bałtyckiego, puszcze i lasy) i antropogenicznych (zwłaszcza historycznych i kulturowych) nie stanowi jeszcze o odniesieniu sukcesu gospodarczego w obszarze turystyki i tworzenia produktu turystycznego. Kreowanie produktów turystycznych wspólnych dla całego powiatu sławieńskiego wymaga podjęcia wielu działań o charakterze systemowym, integrującym zarówno władze poszczególnych gmin, jak też lokalną przedsiębiorczość i społeczność oraz partnerów z gmin sąsiednich.

Pewna rozbieżność między słabymi i mocnymi stronami gospodarki turystycznej powiatu sławieńskiego wskazuje na potrzebę większego zaangażowania się gminnych władz lokalnych i władz powiatowych w kształtowanie i koordynowanie właściwej polityki turystycznej (poprzez m.in. opracowanie odpowiedniego dokumentu strategicznego),

a poprzez nią identyfikowanie celów strategicznych, które poprzez wykorzystanie strategicznej przewagi może być podstawą do budowania strategii rozwoju turystyki lub polityki turystycznej, którą następnie można by w przyszłości z powodzeniem wdrożyć.

Rozdział 5. Analiza problemów i ich przyczyn rozwoju turystyki w powiecie sławieńskim

Zidentyfikowane PROBLEMY:

Zdiagnozowane PRZYCZYNY PROBLEMÓW

Rys. 2. Drzewo problemów i przyczyn problemów dla turystyki powiatu sławieńskiego

Rozdział 6. Działalność Darłowskiej LOT w Dorzeczu Wieprzy, Grabowej i Unieści (DARLOT)

Wnioski i rekomendacje

Zaprezentowane **wnioski i rekomendacje** opierają się na ocenach i analizach, członków LOT w toku ich działalności, formułowanych na podstawie zdobytych doświadczeń.

1.1.1. Wnioski lokalne

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, formuła Lokalnej Organizacji Turystycznej jako platformy współpracy przedstawicieli wszystkich sektorów rynku turystycznego, jej cele i zadania **predestynują LOT do pełnienia kluczowej roli w rozwoju turystyki na szczeblu lokalnym.**

Poniżej przedstawiono **cele statutowe** działalności Lokalnej Organizacji Turystycznej oraz jej **statutowe działania**.

Cele statutowe działalności LOT⁵:

- 1) Wspieranie rozwoju turystyki w regionie
- 2) Kreowanie pozytywnego i atrakcyjnego wizerunku gminy
- 3) Promocja turystyki w gminie
- 4) Inicjowanie, opiniowanie i wspomaganie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej.
- 5) Inicjowanie i stwarzanie działań społecznych i gospodarczych na rzecz wzrostu znaczenia turystyki w rozwoju regionu.
- 6) Doskonalenie kadr w zakresie planowania i realizacji wspólnych przedsięwzięć turystycznych.
- 7) Prowadzenie badań marketingowych w zakresie turystyki oraz ich analiza.
- 8) Inicjowanie i współtworzenie lokalnych produktów turystycznych
- 9) Prowadzenie informacji turystycznej oraz rozwijanie lokalnego systemu informacji.
- 10) Propagowanie i podejmowanie działań zmierzających do ochrony środowiska naturalnego i kulturowego
- 11) Wspieranie i ochrona już istniejących podmiotów branży turystycznej.

⁵ „Kodeks Dobrych Praktyk systemu zarządzania i promocji turystyki w Polsce”, pod red. dr Elżbieta Wąsowicz-Zaborek, Warszawa 2009

- 12) Doradztwo, organizowanie warsztatów, szkoleń i wyjazdów studyjnych oraz udzielanie wsparcia finansowego na działalność podmiotów w obszarze turystyki.
- 13) Wspieranie i nawiązywanie współpracy z podmiotami zagranicznymi działającymi w obszarze turystyki.
- 14) Aktywizacja i wspieranie udziału wolontariuszy we wszystkich przedsięwzięciach realizowanych w ramach LOT.
- 15) Prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych w zakresie turystyki na terenie działania LOT.

Organizacja realizuje swoje cele poprzez:

- 1) Powołanie i prowadzenie biura - celem administrowania, organizacji i obsługi programów rozwoju lokalnej gospodarki turystycznej,
- 2) Prowadzenie działalności edukacyjnej, szkoleniowej oraz wydawniczej,
- 3) Prowadzenie kampanii promocyjnej w zakresie turystyki, imprez, uroczystości oraz wszelkich działań w zakresie marketingu i promocji, organizowanie ekspozycji na targach krajowych i zagranicznych,
- 4) Organizowanie objazdów studyjnych,
- 5) Współpracę z organami administracji rządowej, z Polską Organizacją Turystyczną, z organami administracji samorządowej oraz podmiotami gospodarczymi, a także organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie turystyki.
- 6) Opracowywanie rocznych kalendarzy imprez turystycznych,
- 7) Promocja produktów i atrakcji turystycznych,
- 8) Gromadzenie i aktualizacja informacji o atrakcjach i produktach turystycznych,
- 9) Organizacja i prowadzenie lokalnych punktów informacji turystycznej oraz systemu rezerwacji miejsc,
- 10) Inicjowanie badań rynku turystycznego, udział w badaniach statystycznych i marketingowych,
- 11) Popieranie rozwoju kształcenia zawodowego oraz inspirowanie i organizowanie doksztalcania i doskonalenia zawodowego w dziedzinie turystyki,
- 12) Tworzenie i rozwój produktów turystycznych wokół lokalnych atrakcji turystycznych.

W kontekście przedstawionych wcześniej celów i zadań statutowych LOT, poniżej zaprezentowano cele i zadania.

ZIDENTYFIKOWANE CELE:

- Poprawa komunikacji z turystą zagranicznym.
- Zwiększenie liczby turystów.
- Zwiększenie nakładów finansowych i aktywności w obszarze promocji atrakcji turystycznych powiatu.
- Efektywniejsze wykorzystanie sezonu turystycznego.
- Prowadzenie własnej pozytywnej kampanii medialnej w promocji powiatu jako terenu atrakcyjnego turystycznie.
- Opracowanie planu budowy niezbędnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
- Zwiększenie aktywności lokalnych organizacji promujących region (powołanie powiatowego LOT).
- Poprawa przepływu informacji między podmiotami sektora turystyki.
- Stworzenie systemu zachęt i wsparcia dla inwestorów zainteresowanych inwestowaniem w turystykę.

NIEZBĘDNE DZIAŁANIA:

- Pozyskanie środków finansowych na rozwój turystyki.
- Stworzenie strategii promocji turystyki w subregionie.
- Stworzenie systemu szkoleń językowych dla pracowników sektora turystyki, zajmujących się obsługą turystów.
- Stworzenie systemu podnoszenia kwalifikacji w zakresie marketingu, PR dla ludzi zarządzających turystyką.
- Zainteresowanie przedsiębiorców w kreowaniu produktów turystyki kwalifikowanej i specjalistycznej – pokazanie korzyści.
- Uwidocznienie turystom korzyści z wypoczyniania poza sezonem letnim.

ZADANIE KLUCZOWE: STWORZENIE SYSTEMU WSPÓŁPRACY I KOORDYNACJA DZIAŁAŃ

Rekomendacje realizacyjne

Powyższe wnioski są podstawą do formułowania rekomendacji realizacyjnych dla działalności DARLOT.

➤ **REKOMENDACJE WYNIKAJĄCE Z ANALIZY PORÓWNAWCZEJ** celów i działań statutowych LOT z celami i niezbędnymi działaniami, zidentyfikowanymi przez członków grupy partnerskiej na podstawie doświadczeń funkcjonowania organizacji:

1. Intensyfikacja działań integracyjnych i koordynacji współpracy.
2. Intensyfikacja działań promocyjnych.
3. Promocja zorientowana na promowanie atrakcji turystycznych poprzez upowszechnianie wiedzy i informacji o lokalnych produktach turystycznych.
4. Aktywny udział w kreowaniu produktów turystycznych.
5. Aktywne uczestnictwo w komercjalizacji produktów turystycznych, czyli w wypracowaniu i zorganizowaniu efektywnego systemu świadczenia przez lokalnych przedsiębiorców usług turystycznych w ramach pakietów produktowych, sformatowanych w oparciu o lokalne atrakcje turystyczne.
6. Zwiększenie aktywności w zakresie realizacji zadań promocyjnych, koordynowania współpracy i szkolenia kadr turystycznych.

➤ **REKOMENDACJE WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ LOT POWIATU SŁAWIEŃSKIEGO W PROCESIE KREOWANIA PRODUKTU:**

Wypracowanie przez wszystkich uczestników rynku turystycznego wspólnych **zasad tworzenia pakietów usług turystycznych i ich świadczenia** na podstawie lokalnych atrakcji turystycznych. Zasady te można określić w oparciu o:

1. **Analizę mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, problemów i celów** rozwoju turystyki na szczeblu lokalnym;
2. **Zasady współpracy i komunikacji w ramach grupy partnerskiej;**
3. **Strategię Rozwoju Turystyki w powiecie**, która pozwoli wyznaczyć priorytety rozwoju turystycznego powiatu
4. **Ocenę potencjału turystycznego środowiska lokalnego** z wykazem walorów turystycznych, które mogą stać się podstawą budowania produktów turystycznych
5. **Ocenę stanu prowadzenia działań inwestycyjnych** w zakresie turystyki na szczeblu lokalnym oraz ról, które LOT powinna pełnić wobec poszczególnych inwestycji
6. **Wspólne narzędzia komunikacji i administrowania** (użytkowania) systemu atrakcji turystycznych dla ułatwienia budowania pakietów usług turystycznych w oparciu o te atrakcje

7. **Sformatowane produkty turystyczne, czyli oferty handlowe pakietów usług** dla poszczególnych atrakcji turystycznych
8. **Wspólną politykę cenową, opartą o sformatowane pakiety usług**
9. **Wspólne zasady informacji marketingowej**, działania informacyjne i promocyjne dla sformatowanych ofert handlowych
10. **Wspólne mechanizmy dbałości o jakość usług** w ramach spakietowanych ofert turystycznych
11. **Wspólne mechanizmy dedykowania pakietów usług pod nowe grupy turystów**
12. **Jednolity system edukowania kadr turystycznych**, które świadczą usługi w ramach pakietów usług oraz szkolenia własnych trenerów i ekspertów w ramach np. Szkoły Liderów
13. **Stworzenie instytucjonalnego systemu** kreowania i komercjalizacji produktów turystycznych np. **w oparciu o ideę** utworzenia i funkcjonowania **Lokalnego Touroperatora**

Rozdział 7. Wybrane Rekomendacje polityki turystycznej dla powiatu sławieńskiego

Szczególnym kierunkiem działań władz poszczególnych gmin i samego powiatu sławieńskiego w ramach wdrażania jednolitej dla całego obszaru polityki turystycznej powinno być zacieśnianie współpracy turystycznej między gminami-członkami wchodzącymi w skład **tegoż powiatu**. Celem takiej współpracy powinno być m.in.:

- tworzenie jednakowych warunków do rozwoju turystyki na obszarach stowarzyszonych poprzez m.in. uwzględnianie ich specyfiki w planach rozwoju społeczno-gospodarczych analizowanych obszarów;
- inicjowanie i kreowanie innowacyjnych usług pakietowych w oparciu o ofertę kulturową, sportową i wydarzenia z uwzględnieniem wszystkich atrakcji i walorów powiatu sławieńskiego, w tym we współpracy z Zachodniopomorską Regionalną Organizacją Turystyczną oraz Darłowską Lokalną Organizacją Turystyczną, (DarLOT),
- opracowanie jednakowych i wspólnych dla współpracujących obszarów kryteriów oceny jakości i standardu usług turystycznych (np. bazy noclegowej, gastronomicznej);
- integracja gmin poprzez tworzenie jednolitych warunków działania m.in. w turystyce, sporcie, rekreacji, wypoczynku, ochronie walorów środowiska naturalnego itp.;
- tworzenie i wdrażanie programów rozwoju turystyki zgodnych z ogólnymi priorytetami rozwoju o charakterze wyższego rzędu;
- wzbogacanie i wzajemne uzupełnianie oferty kulturalnej współpracujących jednostek samorządu terytorialnego, stanowiąca ważny element lokalnego wspólnego produktu turystycznego;
- budowa systemu wspólnej międzygminnej promocji turystycznej oraz systemu informacji i rezerwacji usług turystycznych (zintegrowana turystyczna komunikacja marketingowa);
- wykreowanie wspólnego dla całego obszaru powiatu sławieńskiego jednolitego oznakowania, logo i kolorystyki,
- podejmowanie działań na rzecz rozbudowy infrastruktury turystycznej i paraturystycznej na obszarze współpracujących gmin;
- zorganizowanie systemu monitoringu zjawisk turystycznych (badanie ruchu turystycznego, identyfikacja motywacji podróży oraz kierunków przyjazdów) oraz ewidencji obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej;
- podejmowanie wspólnych działań na rzecz nawiązywania współpracy z innymi jednostkami administracyjnymi z obszaru Unii Europejskiej w dziedzinie turystyki;

- wspólne zagospodarowanie posiadanych walorów turystycznych i tworzenie wspólnych produktów turystycznych na bazie występujących na terenie powiatu sławieńskiego walorów endogenicznych;
- podjęcie działań w zakresie stworzenia systemu wzajemnego uzupełniania się oferty turystycznej;
- współdziałanie w dziedzinie turystyki nie tylko na etapie planowania, ale także na etapie realizacji wspólnych przedsięwzięć proturystycznych,
- podnoszenie kompetencji mieszkańców, pracowników samorządowych i przedsiębiorców poprzez transfer nowoczesnej wiedzy turystycznej,
- wspieranie tworzenia wspólnych markowych produktów turystycznych powiatu sławieńskiego,
- tworzenie wspólnej turystyki o charakterze partycypacyjnym, zachęcającego mieszkańców i gminy powiatu sławieńskiego do współdziałania i zmniejszenia sfer wykluczenia społecznego, zwłaszcza w przypadku tych gmin i społeczności, których walory turystyczne mają mniejszą rangę rozwojową,
- tworzenie form spędzania wolnego czasu w oparciu o środowisko przyrodnicze oraz tworzenie proekologicznych rozwiązań w usługach gastronomicznych, noclegowych, transportowych, kulturowych czy edukacyjnych,
- stworzenie warunków przyjaznych dla rozwoju biznesu turystycznego poprzez wsparcie szkoleniowe i marketingowe ułatwiające rozwój i integrowanie ofert w ramach obszarów produktowych rekomendowanych przez powiat sławieński,
- zintegrowanie działań w social mediach i Internecie – kreowanie wspólnego content marketingu.

Bibliografia

1. Borzyszkowski J., (2018), Praktyczne działania na rzecz wspierania i rozwoju aktywności turystycznej seniorów, VI Forum POT-ROT-LOT, Kraków
2. Borzyszkowski J., (2014), Zjawisko sezonowości w turystyce – istota problemu i działań krajowych podmiotów polityki turystycznej na rzecz jego ograniczania, Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław
3. Borzyszkowski J., (2016), Ocena działalności organizacji zarządzających obszarami recepcji turystycznej – implikacje dla teorii i praktyki, E-Mentor, nr 4(66)
4. Gaworecki W., (1999), Kurorty w strukturze miejscowości turystycznych. [w:] materiały konferencyjne nt Turystyka uzdrowiskowa. Stan i perspektywy. Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Sopocie, Gdańsk
5. Głąbiński Z, Szostak D., Duda T, (2020), Strategia rozwoju turystyki jako narzędzie planowania na poziomie lokalnym na przykładzie gminy Karlino (woj. zachodniopomorskie), Turyzm, tom 30
6. Głąbiński Z, Szostak D., Duda T, (2019), Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu białogardzkiego, Turystyka kulturowa, Zeszyt 5
7. Głąbiński Z, Szostak D., Zalewski T, (2016), Strategia rozwoju turystyki na poziomie lokalnym. Przykład powiatu gryfińskiego, CeDeWu.pl, Warszawa.
8. Migdał M., (2020), Poradnik współpracy JST-NGO sektora turystyki. Kodeks dobrych praktyk, Forum Turystyki Regionów, Szczecin.
9. Milewski D., 2005. Regionalne uwarunkowania rozwoju turystyki na przykładzie województwa zachodniopomorskiego, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
10. Milewski D., Szostak D., (2009), Koncepcja budowy produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Kołbaskowo w oparciu o „Trójkąt turystycznych możliwości: sport-rekreacja-aktywny wypoczynek”. [w:] Problemy turystyki i rekreacji nr 2, Wydział Nauk o Ziemi Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
11. Niezgoda A., Nawrot Ł., (2019), Kierunki rozwoju współczesnej turystyki, Uniwersytet Ekonomiczny, Poznań
12. Szostak D., (2011), Finansowanie inwestycji turystycznych – wybrane zagadnienia, [w:] Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 666, Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu nr 19, WNUS, Szczecin.

13. Szostak D., (2019), Planowanie rozwoju lokalnego jako samorządowe narzędzie kształtowania funkcji usługowej gminy Moryń, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Kraków, zeszyt 33
14. Zmyślony P., (2018), O potrzebie utworzenia metropolitalnych organizacji turystycznych, „Studia Periegetica” 1(21)